

PROJEKTAS „PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO IR
PERKVALIFIKAVIMO SISTEMOS PLĖTRA“ (NR. VP1-2.2-ŠMM-02-V-01-006)

Dalykų ryšiai ir integracija

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos metodinė medžiaga

Parengė:

JAUNIMO
KARJEROS
CENTRAS

2011 m., Kaunas

TURINYS

Įvadas	3
1. Integruotojo ugdymo teorinės prielaidos	5
2. Mokyklos komandos vaidmuo, organizuojant integruotąjį ugdymą	6
3. Dalykų ryšiai ir integracija	7
3.1. Integravimo būdai	7
3.1.1. Dalykinis integravimas	7
3.1.2. Paralelinis integravimas	7
3.1.3. Daugiadalykinis integravimas.....	8
3.1.4. Tarpdalykinis integravimas.....	8
3.1.5. Integruotoji diena	8
3.1.6. Visiškas integravimas	9
3.1.7. Integravimo būdų privalumai ir trūkumai.....	9
3.2. Integruotojo ugdymo modeliai ir jų taikymas mokykloje.....	9
3.2.1. Jungimo integruojant modelis.....	9
3.2.2. Koreliacijos modelis	10
3.2.3. Temos integracija į modulį	10
3.2.4. Projektinis modelis	13
4. Dalykus integruojančios temos. Dalykų integravimo metodai ir formos.	14
4.1. Ugdymas karjerai kaip dalykus integruojanti tema.....	14
4.1.1. Profesinio apsisprendimo etapai	14
4.1.2. Ugdymo karjerai integravimo į mokomuosius dalykus galimybės	19
4.2. Globalusis/visuotinis švietimas kaip dalykus integruojanti tema	20
4.2.1. Globalaus/visuotinio švietimo modelis.....	21
4.2.2. Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į ugdymo turinį galimybės.....	21
5. PRIEDAI. MOKYMO METODŲ PAVYZDŽIAI.....	30
5.1. Ugdymo karjerai metodų pavyzdžiai	31
5.2. Globalaus/visuotinio švietimo metodų pavyzdžiai	51
5.2.1. Problemų analizės metodų pavyzdžiai.....	51
5.2.2. Nuotraukų panaudojimo pamokose metodų pavyzdžiai	57
5.2.3. Žaidimų, skirtų globaliajam/visuotiniam švietimui, pavyzdžiai.....	62

ĮVADAS

Ugdymo turinio integravimas tampa vis svarbesniu reiškiniu šiandieniniame švietimo sistemos kaitos procese. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos numato ugdymo turinio integravimo galimybes, siekiant sudaryti daugiau galimybių priartinti mokymąsi prie gyvenimo, pritaikyti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, vengti kartojimosi ir pernelyg didelių mokymosi krūvių.

Kaip teigia M. Lipson (1993), tinkamas dalykų tarpusavio ryšių suradimas ir integravimas padeda mokiniams pritaikyti savo gebėjimus ir įprasmina mokymąsi, padeda greičiau įsiminti reikiamą informaciją, pagilina, išplečia ir susieja žinias bei gebėjimus, žadina mokinių mokymosi motyvaciją, ugdo mokinių gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, leidžia kokybiškiau paskirstyti mokymosi laiką, skatina mokytojus dirbti komandomis. Dėl šių priežasčių labai svarbu skatinti integruoto ugdymo plėtrą mokyklose, plėtoti mokytojų kompetencijas bendradarbiauti ir ieškoti jų mokomųjų dalykų tarpusavio ryšių bei formų sėkmingai dalykų integracijai.

Dalykų tarpusavio ryšių paieška ir integravimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose yra aktualus dėl keleto priežasčių. Kaip teigiama Mokyklų tobulinimo programoje plus (2007), formuojant ugdymo turinį, pereinama nuo jo formavimo atskirų mokomųjų dalykų pagrindu prie ugdymo turinio sričių, integruojančių mokomuosius dalykus į vieną kursą arba susiejančių juos bendrais tikslais ir glaudžiais tarpdalykiniais ryšiais. Todėl mokyklų mokytojams svarbu turėti pakankamai žinių ir gebėjimų, leidžiančių šias nuostatas įgyvendinti realiame gyvenime.

Tyrimų duomenys taip pat rodo, kad daliai mokinių mokymosi krūvis yra per didelis ir turi esminės įtakos sveikatai ir mokymosi motyvacijai. Didelių mokymosi krūvių priežastimis, susijusiomis su bendrosiomis programomis ir išsilavinimo standartais, gali būti per didelė ugdymo turinio apimtis, neapgalvotas naujų gebėjimų, kompetencijų ir integruojamųjų programų įvedimas. Pagrindinės mokymosi krūvio profilinese klasėse priežastys yra dideli reikalavimai mokantis pasirinktų dalykų ir didelis pamokų skaičius. Mokiniai, vertindami savo mokymosi krūvį, akcentuoja pamokų ruošą ir papildomą mokymąsi kaip mokymosi krūvį didinančius veiksnius (Mokyklų tobulinimo programa plus, 2007). Dalykų tarpusavio integracija gali padėti spręsti per didelio mokymosi krūvio problemą, šiuo būdu optimizuojant ugdymo turinį, tačiau mokytojai neturi pakankamai kompetencijos praktiškai pritaikyti didaktines nuostatas. Mokytojai, realizuodami dalykų programas, mokymą(si) perkrauna akademinėmis žiniomis, namų darbais, nepakankamai dėmesio skiria praktinei ir projektinei veiklai, kuri leistų ne tik pritaikyti įgytas žinias praktikoje, bet ir integruoti įvairių mokomųjų dalykų turinį, parodyti tarpdalykines sąsajas ir dalykinių žinių pritaikymo galimybes gyvenime (Mokyklų tobulinimo programa plus, 2007). Taip pat pastebimas mokytojų nenoras bendradarbiauti, kas neskatina ugdymo turinio integravimo proceso (Duoblienė

L., 2008), mokytojai kaip vieną iš sunkumų įvardija tai, jog integruotos pamokos reikalauja įvairialypio mokytojų bendradarbiavimo, reikia suderinti idėjas, tikslus, uždavinius, dėstomą medžiagą, vertinimą, mokymo priemones ir kt. (Aleščikienė J., 2011). Mokytojai mano, kad siekiant dalykų integracijos mokykloje, iš mokyklos vadovų labiausiai turėtų sulaukti paskatinimo ir metodinės pagalbos (Aleščikienė J., 2011).

Ši metodinė medžiaga skirta mini mokymų programos „Dalykų ryšiai ir integracija“ vykdymui. Pagrindinis šios metodinės medžiagos tikslas – suteikti mokyklų komandoms žinių, išugdyti gebėjimus bei suformuoti nuostatas, reikalingas sėkmingam integruoto ugdymo diegimui ir plėtojimui mokyklos aplinkoje, tokiu būdu įgyvendinant esmines šiandieninės švietimo politikos bei bendrujų ugdymo programų nuostatas, o taip pat sprendžiant mokymosi krūvio mažinimo bei inovatyvių ugdymo metodų ir formų, leidžiančių įgytas žinias pritaikyti realiame gyvenime, trūkumo mokyklos aplinkoje problemas. Tuo tikslu metodinėje medžiagoje pristatomi esminiai integruotojo ugdymo aspektai, integruotojo ugdymo svarba, įvairūs integravimo būdai ir modeliai. Metodinėje medžiagoje taip pat išsamiai pristatomos dvi dalykus integruojančios temos – ugdymas karjerai ir globalusis/visuotinis švietimas. Medžiagoje pateikiami esminiai šių dviejų temų aspektai, praktiniai šių temų integravimo į ugdymo turinį pavyzdžiai, taip pat pateikiami metodų, taikomų ugdymo procese, pavyzdžiai.

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

1. INTEGRUOTOJO UGDYMO TEORINĖS PRIELAIIDOS

Šiomis dienomis daug diskutuojama apie integruotąjį ugdymą. Integracijos procesai sparčiai vyksta ekonomikoje, technologijose, moksle bei kitose srityse. Be abejonės, jie atsispindi ir ugdymo procesuose (Makuc, 2007).

Integracija – tai dalių, elementų jungimas(is) į visumą (Tarptautinių žodžių žodynas, 2001, p. 324). Ugdymo principas, lemiantis sudėtingų žinių sistemų susidarymą, kuomet nebeapsiribojama vieno, bet remiamasi kelių mokomųjų dalykų turiniu, pradėtas vadinti integraciniais ryšiais. Integraciniai ryšiai dalykinėje sistemoje pagyvina mokymo procesą, padeda geresnius dalykinių žinių, mokėjimų bei įgūdžių pagrindus (Pečiuliauskienė, 2002).

Ugdymo turinio integracija sumažina barjerus tarp mokykloje dėstomų dalykų (Žilinskaitė, 2001). Visiškos integracijos būdas moksleivių mokymąsi ir gyvenimą mokykloje sujungia į darnią visumą. Į mokymosi procesą yra įtraukiamas moksleivių kasdienis gyvenimas. Taip vaikai labiau motyvuojami mokytis, jiems lengviau suvokti mokslo pritaikymą kasdienybėje.

Dalykų integracija sudaro prielaidas pastebėti ne tik bendrybes, bet ir skirtumus. Dalykų ryšiai mažina faktinių žinių kiekį, moko vaikus analizuoti ir remtis įgytomis žiniomis (Salienė, 2004).

Ugdymo turinio integracija padeda mokiniams aktyviau įsitraukti į mokymosi procesą. Ugdymo turinio integracija turi įvykdyti tokius reikalavimus:

- ugdymas turi apimti ir derinti fizinį, psichinį bei sociokultūrinį individo ugdymo aspektus;
- ugdymo turinys ir metodai turi būti pritaikyti pagal vaikų galimybes;
- ugdymo turinys ir procesas turi plėsti vaiko žinias, ugdyti jo vertybes bei įgūdžius;
- ugdymo turinys ir metodai turi būti grindžiami vertybėmis;
- ugdymas turi remtis tikslinga tradicinių bei šiuolaikiškų sričių vertybių derme (Padarauskienė, 2008).

2. MOKYKLOS KOMANDOS VAIDMUO, ORGANIZUOJANT INTEGRUOTĄJĮ UGDYMĄ

Organizuojant integruotąjį ugdymą, svarbų vaidmenį atlieka visa mokyklos komanda. Mokyklos vadovų bei mokytojų požiūris gali nulemti šio metodo taikymo sėkmingumą. Kiekvienas mokytojas, įsitraukdamas į dalykų integravimą, turi teigiamai vertinti šį mokymo metodą. Tokiu būdu bus paprasčiau dirbti tarpusavyje, o, be to, mokiniai, sekdami mokytojo pavyzdžiu, greičiau įsitrauks ir priims naują mokymosi būdą.

Organizuodamas mokymosi procesą, mokytojas turi sudaryti tinkamą klasės atmosferą, kurioje mokiniai nebijotų atsiskleisti. Mokytojas turi pasitikėti savo mokiniais, jų sugebėjimais ir savo noru savarankiškai pažinti, spręsti problemas, studijuoti šaltinius. Mokytojas turėtų stengtis gauti grįžtamąjį ryšį iš savo mokinių bei kitų mokytojų. Pagal gautą informaciją jis turėtų koreguoti, tobulinti mokymo/mokymosi procesą.

Sėkmingam, prasmingam mokymosi organizavimui neužtenka gerai žinoti dėstomo dalyko, būti susipažinusi su pedagogikos ir psichologijos teorija. Svarbų vaidmenį šiame procese atlieka ir mokytojo asmeninės savybės. Mokytojui reikalingi intelektualiniai, kūrybiniai, empatiniai sugebėjimai (Beresnevičienė, Butkienė, Teresevičienė, 1993). Mokytojas turi įdėti daug pastangų, kruopščiai pasirengti pamokoms, lanksčiai žiūrėti į esamą situaciją. Taip jis padės moksleiviams būti savarankiškesniais, savo jėgomis įveikti iškilusius sunkumus ir, tik viską išmėginus, kreiptis į mokytoją pagalbos. Mokytojas turi būti kūrybingas, kad duotų mokiniams tokias užduotis, kurios vaikams atrodytų kaip pramoga. Taip mokiniai stengtųsi ir norėtų kuo geriau šias užduotis atlikti bei vėl gauti naujo savarankiško darbo (Tamošiūnas, 1999).

Pedagogai, dirbantys pagal įvairius integravimo metodus, turi išmanyti vaiko amžiaus tarpsnių psichologiją. Jis turi „jausti“ vaikus, mokėti įvertinti jų galimybes ir nuspręsti, kokie mokymo metodai būtų efektyviausi. Taip pat svarbu, kad būtų bendradarbiaujama ir su vaikų tėvais, kurie taip pat turėtų įsitraukti į ugdymo procesą ir padaryti jį sėkmingą.

„Pedagogas <...> turi suvokti, jog jis pasiryžta formuoti naujus savo ir moksleivių santykius. Pirmiausia pedagogas turi būti altruistiškas ir suvokiantis savo atsakomybę ugdant žmogų. Aktyviojo metodo teoretikai pabrėžia, jog moksleivis kartu su mokytoju dalyvauja konstruojant edukacinį projektą, tėvai ir visuomenė taip pat bendradarbiauja ugdymo procese“ (cit. Makuc, 2007).

Mokytojo darbas neapsiriboja tik darbu mokykloje. Z. S. Petrikienės (2003) tyrime nurodoma, jog patys mokytojai, norėdami tinkamai taikyti integruotąjį mokymą, bendradarbiauja su savo kolegomis, gauna metodinę medžiagą metodiniuose rateliuose.

Apibendrinant svarbu pastebėti, jog organizuojant integruotąjį ugdymą svarbų vaidmenį atlieka ne tik mokyklos komanda, bet ir vaikų tėvai. O ugdymo procesas neapsiriboja vien tik darbu pamokose.

3. DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

3.1. *Integravimo būdai*

Mokykloje integracija gali būti įgyvendinama įvairiais būdais. Heidi Jacobs skiria tokius integravimo būdus: dalykinį, paralelinį, daugiadalykinį, tarpdalykinį integravimą, integruotą dieną ir visišką integravimą.

3.1.1. *Dalykinis integravimas.*

Tai toks integravimo būdas, kai mokymo turinys yra įgyvendinamas pagal griežtą pamokų tvarkaraštį. Disciplinų turinys yra sutelktas į tikslią jų interpretaciją pagal temas. Mokykloje dažniausiai disciplinos yra suskirstytos į siauresnes sritis: pvz., matematika yra suskirstyta į algebrą, geometriją, trigonometriją ir t.t. Šių sričių žinios perteikiamos, nesistengiant mokiniams paaiškinti jų tarpusavio ryšio. Integracijos yra vengiama, todėl neiškyla problemų dėl mokymo turinio.

Šis mokymo būdas efektyviausias vyresniosiose klasėse. Jį reglamentuoja mokymo programos. Visiems mokiniams suformuluoti vienodi tikslai, uždaviniai bei jų įvertinimas. Tam tikra prasme mokytojams šis mokymo būdas yra paprastesnis, nes nereikalaujama daug kūrybingumo ir papildomo darbo. Tačiau mokiniams šis būdas ne visuomet yra geras. Darbas klasėje organizuojamas, neatsižvelgiant į mokinių gebėjimus bei poreikius. Ši forma neatskleidžia vaikams tikrojo gyvenimo, esančio už mokyklos ribų. Mokykloje įgytos žinios nėra susiejamos su kasdieniu gyvenimu, vaikai neišmoksta numatyti disciplinų perspektyvos (Kiliuvienė, 2002).

3.1.2. *Paralelinis integravimas.*

Taikant paralelinio integravimo būdą, tam tikra medžiaga, tema skirtingų dalykų pamokose yra pateikiama tuo pačiu metu. Dažniausiai siejami du mokomieji dalykai. Programos turinys nėra keičiamas, tiesiog suderinamas temos dėstymo laikas. Šis integravimo būdas yra paviršutiniškas, iš anksto nesuplanuotas. Tačiau tinkamai organizuojant tokias pamokas, išvengiama žinių dubliavimo, ir formuojami gilesni mokinių įgūdžiai bei platesnis pasaulėvaizdis (Salienė, 2004).

3.1.3. Daugiadalykinis integravimas.

Daugiadalykinis integravimo būdas panašus į paralelinę integraciją, nes siejamos viena kitai artimos disciplinos: biologija, fizika, chemija ir t.t. Šis būdas nuo paralelinio integravimo skiriasi tuo, jog gali būti jungiamos ne dvi, o kelios disciplinos. Šis būdas sudėtingesnis, nes reikalauja ne tik įvairiapusio mokytojų pasirengimo, bet ir gero pamokų organizavimo (Salienė, 2004). Esant aiškiems tarpdalykiniams ryšiams, mokymo proceso planavimas yra tikslesnis, mokytojams yra patogiau dirbti.

Toks integravimo būdas neišvengiamai keičia tvarkaraštį bei mokymo turinį.

3.1.4. Tarpdalykinis integravimas.

Taikant tarpdalykinį integravimo būdą, integruojamos dviejų ar keleto dalykų žinios, įgūdžiai bei vertybės. Šis integravimas susieja daugelį mokykloje dėstomų dalykų, pvz., gamtos mokslus. Toks integravimas planuojamas iš anksto. Taikant šį būdą, integruojama tam tikra tema ar temų grupės. Svarbiausia, jog temos bei sąvokos būtų aiškinamos vienodai.

Tarpdalykinis integravimas remiasi bendraisiais tikrovės procesų ryšiais. Norint integraciniais ryšiais susieti daugiau disciplinų, reikia žinoti, kokiam metodologinio pažinimo lygmeniui priskiriama atitinkama disciplina, kokio bendrumo tarpdalykiniai ryšiai gali būti taikomi, integruojant pasirinktus dalykus. Reikia nuspręsti, kokiais ir keleriopais tarpdalykiniais ryšiais tikslinga grįsti dalykų integravimą.

Šis būdas paremtas epistemologine patirtimi, o tai stimuliuoja mokinių ir mokytojų veiklą ir sukuria prielaidas šiai veiklai motyvuoti. Šis būdas reikalauja nemažai mokytojo pastangų ir naujo požiūrio.

3.1.5. Integruotoji diena

Taikant integruotosios dienos būdą, mokytojas temas ir problemas pasirenka iš mokinių pasaulio. Taikant šį būdą, pastebimas artimas ryšys su klasės gyvenimu, nes mokymo turinys labiau pritaikytas vaikų interesams.

Integruotoji diena yra natūrali mokinių diena. Mokymosi laikas paskirstytas, atsižvelgiant į mokinių poreikius, o ne institucinius reikalavimus. Šiuo atveju labai svarbi mokinių motyvacija, nes mokymo sritys tiesiogiai susijusios su mokinių kasdieniu gyvenimu.

Šis mokymo būdas sudėtingesnis mokytojui, nes iš jo reikalaujama itin kruopščiai pasirengti ir iš anksto planuoti. Klasės valdymas ir mokomojo proceso organizavimas sudėtingas, todėl reikalingas specialus pasirengimas.

3.1.6. Visiškas integravimas.

Visiškas integravimas kaip mokymo forma yra nepraktikuojama. Tai tik modelis, įgalinantis sukurti programą, analogišką vaikų gyvenimui realiame pasaulyje. Tai labiausiai integruota programa, kur mokinių gyvenimas sukonzentruotas mokykloje. Čia dauguma mokinių yra visiškai savarankiški ir nepriklausomi. Tai yra kontrastas vaikų priklausomybei tradicinėje mokykloje (Kiliuvienė, 2002).

3.1.7. Integravimo būdų privalumai ir trūkumai

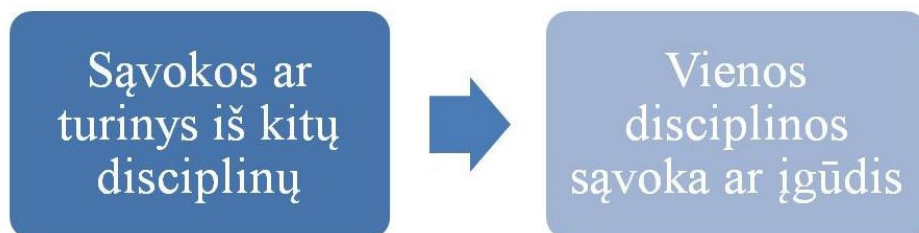
Visi nurodytieji integravimo būdai turi ir privalumų, ir trūkumų. Vienas iš svarbiausių šių integravimo būdų trūkumas yra tas, kad visi jie: a) yra iš dalies formalūs; b) nepakankamai atspindi skirtingų disciplinų ryšius ir dėl to nesudaro būtinų sąlygų vientisam pasaulėvaizdžiui formuotis; c) nepakankamai orientuoja moksleivių suvokiamas žinias įprasminti bendrųjų pasaulio ar atskirų jo sričių dėsningumą kontekste (Kuodienė, 2005).

Apibendrinant svarbu pastebėti, jog integruotasis ugdymas motyvuoja mokinius, padeda jiems geriau suprasti ir analizuoti gautas žinias, pritaikyti jas kasdieninėje veikloje. Todėl svarbu kurti ir taikyti įvairius integravimo būdus.

3.2. Integruotojo ugdymo modeliai ir jų taikymas mokykloje

3.2.1. Jungimo integruojant modelis

Jungimo integruojant modelis pasireiškia tuo, jog mokėjimai ir žinios vienoje disciplinoje pritaikomi, norint sustiprinti kito dalyko mokymą. Šio modelio grafinis vaizdavimas parodytas 1 paveiksle.

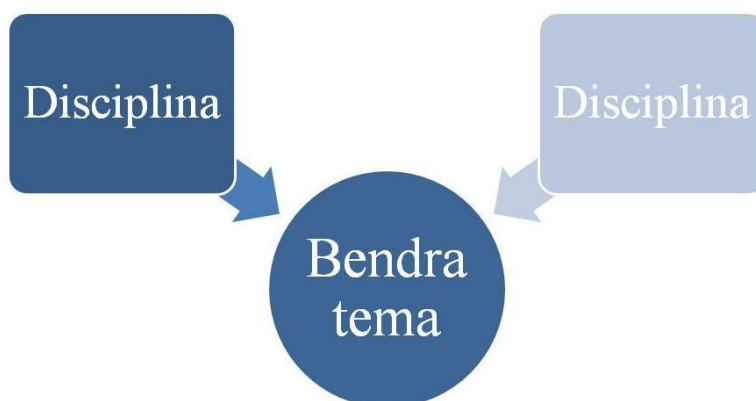
1 pav. Jungimo integruojant modelis

Pagal S. Snyder, jungimo integruojant modelis tėra tik integracijos užuomazga. Tarkime, uzsienio kalbos mokytojas, nebūdamas meno srities specialistas, savo dalyką dėsto pasitelkdamas piešimą ar dainavimą. Tokiu būdu jis sustiprina užsienio kalbos mokymą, tačiau nekelia sau tikslo mokyti meno srities dalykų.

Šis būdas yra populiariausias ir dažniausiai naudojamas integruoti disciplinas tarpusavyje. Sąvoka ar dalyko medžiaga yra paimama iš vienos disciplinos, kad padėtų mokyti ir sustiprinti kitą discipliną. Vaikai mokosi per muziką, bet ne muzikos ir ne apie ją. Šiuo atveju muzika tarnauja kitai disciplinai. Tai yra gera integruoto ugdymo pradžia. Tai patinka ir mokytojams, ir mokiniams, o taip pat padeda siekti naujų tikslų (Vilkėlienė, 2005).

3.2.2. Koreliacijos modelis

Koreliacijos modelis pasižymi tuo, jog koreliacija vyksta tarp dviejų dalykų. Šio modelio grafinis vaizdavimas pateiktas 2 paveiksle.

2 pav. Koreliacijos modelis

Koreliacija vyksta tarp dviejų disciplinų ar veiklų. Mokytojai tarpusavyje suderina tam tikras temas, susipažįsta su mokomąja medžiaga. Mokytojai stengiasi suprasti vienas kito dalyko programą. Vienas mokytojas netgi pradeda galvoti apie savo dalyko skirtingų aspektų jungimą.

Taikant koreliaciją, dažniau jungiama dalyko esmė (mokomoji medžiaga), o ne tema. Remiantis šiuo metodu, mokytojai tarpusavyje derina temas ir dirba lygiagrečiai. Pavyzdžiui, lietuvių kalbos ir istorijos mokytojai moko apie tą patį laikotarpį, tarkime, reformaciją. Tokiu būdu dalykai yra sujungiami, o išmokimas yra efektyvesnis (Vilkėlienė, 2005).

3.2.3. Temos integracija į modulį

Remiantis temos integracijos į modulį modeliu, yra pasirenkama viena tema, kuri kartojasi per keletą mokomųjų dalykų. Pasirinkta tema analizuojama įvairiais aspektais. Taip siekama vaikus mokyti lyginimo, analizės, apibendrinimo, platesnio požiūrio į reiškinius, kritinio mąstymo. Dažniausiai imama plati tema ar problema, kuri pasikartoja per disciplinas, kur gali pasireikšti daugialypis intelektas (Vilkėlienė, 2005).

Norint iliustruoti šį modelį, galima remtis Pedagogų profesinės raidos centro (PPRC) pateikiamu pavyzdžiu. Šiame pavyzdyje į kelis dalykus integruojama tema apie vartojimo kultūrą, žiniasklaidą (žr. 1 lentelę).

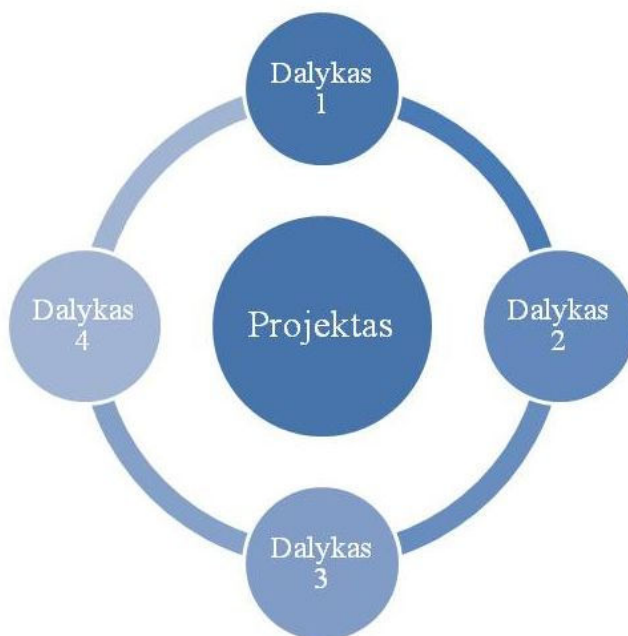
1 lentelė. Temos integravimo į skirtingus modulius pavyzdys

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Tikslai</i>	<i>Turinio apimtis</i>
Etika	<ul style="list-style-type: none"> • Įsitikinti globalių problemų aktualumu kasdienybėje (nuostata). • Ieškoti moralių būdų, kaip spręsti šiuolaikines vartojimo kultūros problemas (gebėjimas). • Apibūdinti globalizacijos ir vartotojiškumo sampratą. Paaiškinti, kur ir kaip pasireiškia ir kokių problemų kelia šie visuomeniniai reiškiniai (žinios). 	<p>Kas yra globalizacija, žiniasklaida, reklama?</p> <p>Kaip aš suprantu globalizaciją ir vartotojų visuomenę?</p> <p>Pavyzdžiai, kur ir kaip pasireiškia šie ekonomikos reiškiniai, kokias problemas jie kelia.</p> <p>Kaip mano gyvenimą veikia žiniasklaida, reklama ir informacinės technologijos?</p>
Ekonomika	<ul style="list-style-type: none"> • Formuoti supratimą, kad nieko nemokamo nėra, ir kad priimant sprendimus reikia palyginti alternatyvias sąnaudas ir naudą. Taikyti racionalius sprendimų priėmimo būdus, įvertinti ne tik tai, ką gauni, bet ir tai, ko atsisakai. Stengtis racionaliai pirkti ir tinkamai vartoti, <...> aktyviai dalyvauti rinkoje (nuostatos). • Vertinti kainų poveikį vartotojo elgsenai. Turint duomenų apie konkrečios prekės ar paslaugos 	<p>Aiškinasi paklausos ir pasiūlos dėsnius, nusako paklausos kitimo veiksnius, nustato rinkos kainą.</p> <p>Aiškina, kad žmogus, priimdamas racionalius sprendimus, renkasi, o rinkdamasis įvertina alternatyvias sąnaudas.</p>

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Tikslai</i>	<i>Turinio apimtis</i>
	<p>pasiūlą ir paklausą, nustatyti rinkos kainą. Paaiškinti, kodėl vartotojui reikia mokėti derinti pajamas ir išlaidas (gebėjimas).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suformuluoti paklausos dėsnį. Aiškintis, kokie veiksniai veikia prekių ir paslaugų paklausą (žinios). 	
Lietuvių kalba	<ul style="list-style-type: none"> • Nurodyti autoriaus tikslus (informuoti, sudominti, įtikinti). Atpažinti paslėptus autoriaus tikslus Vertinti klausomo teksto turinį, raišką, poveikį klausytojui <...> (gebėjimai). • Skirti atvirus ir paslėptus kalbėtojo tikslus. Atpažinti teksto prasmei suvokti svarbias detales. Grupuoti informaciją: aiški – neaiški, žinoma – nežinoma, naudinga – nenaudinga, patikima – nepatikima <...> (žinios). 	<p>Skaitomi įvairių socialinių kultūrinių kontekstą apimantys gana abstrakčios tematikos įvairaus pobūdžio (publicistiniai, dokumentiniai, reklaminiai, informaciniai) negrožiniai ir įvairialypės informacijos tekstai (pvz., elektroninis tekstas, internetinių diskusijų forumai).</p> <p>Skaitomi įvairių žanrų negrožiniai tekstai: viešosios kalbos, pranešimai, interviu, diskusiniai, polemniai, mokslo populiarieji straipsniai, recenzijos, esė, laiškai, dienoraščiai, atsiminimai, reklamos.</p>
Pilietiškumo pagrindai	<ul style="list-style-type: none"> • Analizuoti ir kritiškai vertinti žiniasklaidoje svarstomas problemas ir teikiamą informaciją. Atpažinti ir tirti klasėje, Lietuvos visuomenėje kylančias socialines, aplinkosaugos problemas, jų priežastis, pasekmes ir sprendimo galimybes (gebėjimas). • Paaiškinti teigiamą ir neigiamą žiniasklaidos įtaką asmeniui ir paskiroms grupėms (žinios). 	<p>Žiniasklaidos ir komunikacinių technologijų įtaka asmeniui, tam tikroms grupėms.</p> <p>Informacinė visuomenė, joje kylančios problemos ir pavojai.</p>

3.2.4. Projektinis modelis

Taikant projektinį modelį, pasireiškia įvairūs integracijos lygiai – nuo paprasto dviejų disciplinų jungimo iki daugelio disciplinų integravimo. Grafinis šio modelio vaizdavimas pateiktas 3 paveiksle.

3 pav. Projektinis modelis

Projektinis darbas – tai mokymosi metodas, kuriam neužtenka vien teorinių studijų, bet reikia ir praktinės patirties: reikia imtis iniciatyvos, inicijuoti darbo procesą, priimti sprendimus planuojant, vykdant planą ir vertinant galutinį ar tarpinį rezultatą.

Dalyvaudami projektinėje veikloje, moksleiviai mokosi planuoti savo ir grupės veiklą, pasiskirsto pareigomis, pasirenka veiklos metodus, darbo priemones bei medžiagas, pratinasi bendradarbiauti, padėti vieni kitiems, pritaikyti turimas žinias ir įgūdžius praktikoje. Visa tai teikia neišsemiamas galimybes moksleivių savarankiškumui, kūrybiškumui ugdyti, moko dirbti komandoje, derinti savo ir kitų veiksmus, siekiant bendro tikslo (Makuc, 2007).

Kaip pavyzdį būtų galima pateikti Vilniaus Gabijos gimnazijos projektus. Šioje gimnazijoje gana dažnai yra kuriami projektai – filmai. „Rengdami projektus, mokiniai patys renka medžiagą, filmuoja, montuoja vaizdo medžiagą ir pristato mokomąjį filmą mokyklos bendruomenei. Filmuojami vertingi, unikalūs gamtos ir kultūros objektai, medžiaga renkama muziejuose, bibliotekose, mokyklose, parduotuvėse ar net gatvėse, bendraujama su įvairiais žmonėmis. Kartais tenka aplankyti įvairias su projektiniu darbu susijusias organizacijas“ (cit. Kusienė, 2008).

4. DALYKUS INTEGRUOJANČIOS TEMOS. DALYKŲ INTEGRAVIMO METODAI IR FORMOS.

4.1. Ugdymas karjerai kaip dalykus integruojanti tema

Pasirengimas karjerai yra procesas, sudarantis sąlygas informacijos apie save kaupimui, jos panaudojimui ir susipažinimui su darbinės veiklos pasauliu bei savo santykio su juo nustatymui. Šis procesas prasideda anksti, kai mažo vaiko paklausiama: “Kuo norėsi būti užaugęs?”. Šis klausimas vaikui pasako du dalykus: 1) jis kuo nors taps ateityje ir 2) jam reikės rinktis.

Mokykla, bendruomenė, įvykiai šalyje veikia vaiko pasirinkimą ir kitus jo sprendimus. Pasirengimas karjerai nesibaigia įsidarbinimu – mes toliau augame, keičiamės kaip ir visas aplinkinis pasaulis. Tai nenutrūkstamas ir neišvengiamas procesas, su kuriuo susiduria kiekvienas žmogus, siekiantis sėkmingai įsilieti į nuolat kintantį darbinės veiklos pasaulį ir jame įsitvirtinti.

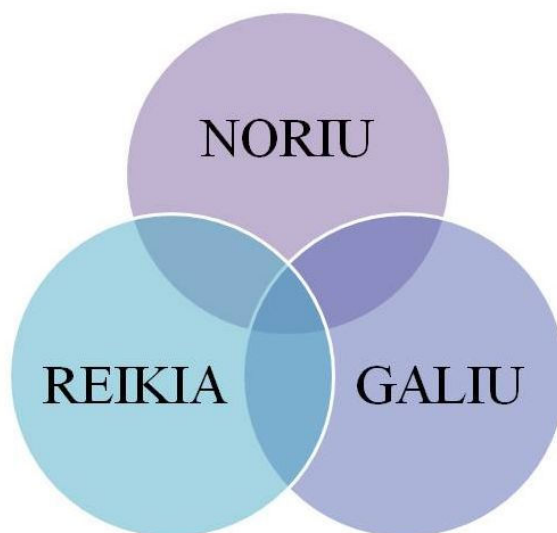
Šiandieniniam pasauliui reikia lankstumo ir prisitaikymo. Savo gyvenimo ir karjeros kelyje galime sėkmingai prisitaikyti, jeigu sugebėsime tinkamai reaguoti į besikeičiančias aplinkybes, suvoksime, ką mėgstame dirbti, įgysime kompetencijos, reikalingos tiems darbams atlikti, pasitikėsime savimi ir save vertinsime.

Trys pagrindiniai sėkmingo profesijos pasirinkimo principai – geras savęs pažinimas, geras pasirenkamos profesijos ypatumų žinojimas ir mokėjimas teisingai derinti šias žinias bei priimti teisingą profesinį sprendimą.

Norint sėkmingai planuoti savo darbinę ateitį, nepakanka vien bazinio išsilavinimo, įgūdžių ar patirties – dar būtina išsiugdyti gebėjimą atpažinti ir atrasti sau tinkamiausią veiklą ir, atsižvelgiant į rinkos poreikius, gebėti prisitaikyti prie esamų aplinkybių.

4.1.1. *Profesinio apsisprendimo etapai*

Profesinio apsisprendimo kokybė priklauso nuo trijų pagrindinių konstruktvų (žr. 4 paveikslą):

4 pav. Pagrindiniai profesinio apsisprendimo konstruktai

- Noriu – tai svajonės, poreikiai, interesai, vertybės.
- Galiu – sveikata, intelektas, temperamentas ir charakteris, techniniai, bendravimo gebėjimai.
- Reikia – profesinio rengimo situacija, padėtis darbo rinkoje.

Nuo to, kaip žmogus sugebės suderinti šiuos tris konstruktus, priklausys jo profesinės karjeros sėkmė, o gal ir viso gyvenimo aspiracijų išsipildymas.

4.1.1.1. Savižina

Pirmasis žingsnis renkantis profesiją – *savižina*. Tai gebėjimas pažinti ir įvertinti savo charakterį, polinkius, gabumus, vertybes, privalumus ir trūkumus. Gerai save pažįstantis žmogus sėkmingai bendrauja su aplinkiniais, gali numatyti savo elgesį ir reakcijas tam tikromis aplinkybėmis, sėkmingiau apsisprendžia ir adekvačiau pasirenka tolesnį gyvenimo kelią.

Darbo vertybės. Kiekvienas žmogus turi savo *vertybių* sistemą, kuri yra unikali jo nuosavybė. Vertybės formuojasi asmeninės patirties būdu, suprantant savo poreikius ir lyginant juos su aplinkos objektais. Jos lemia tiek asmenybės tikslus, tiek ir būdus tiems tikslams pasiekti. Vertybės formuojasi ne vien pačios iniciatyva. Jaunam žmogui didelę įtaką daro suaugusieji – mokytojai, šeimos nariai, draugai, t.y. mikroaplinka. Įtakos turi ir makroaplinka – visuomenėje priimti vertinimai ir nuostatos. Vertybės sąlygoja, kodėl vienos profesijos patinka, o kitos nepatinka. Todėl svarbu, kad planuojant savo profesinę karjerą, žmogus suvoktų, kas jam svarbu, ko jis nori, kas jį domina.

Interesai – tai veikla, kurią žmogus mėgsta atlikti, arba emocijos, kurios sužadina jo dėmesį, smalsumą daiktams, objektams ar įvykiams. Jiems nustatyti naudojamos įvairios metodikos, kurios remiasi informacija – kaip patinka viena ar kita veikla, mokykloje dėstomi dalykai, hobiai, kokioms

profesijoms teikiama pirmenybė. Vien interesai nelemia profesijos pasirinkimo, tačiau jie gali nurodyti potencialias profesijas. Numatyti būsimų profesijų sąrašą žymiai lengviau, kai interesai aiškiai išreikšti. Kur kas daugiau problemų kyla, kai individas nesidomi niekuo arba kai turi daug neigiamų pasirinkimų. Tokiu atveju problema dažniausiai kyla ne dėl interesų, bet dėl nuostatų, savęs vertinimo, vertybių, gebėjimų.

4.1.1.2. Intelektu samprata renkantis karjeros kelią

Šiandieninėje mokykloje, kai, siekiant pagerinti ugdymo kokybę ir labiau atsižvelgiama į individualizuotą ir diferencijuotą mokymą, reikšminga tampa Howardo Gardnerio (2006) daugiasluoksnio *intelektu* samprata. Mokslininkas teigia, kad kiekvienas žmogus pasižymi ne vienu ar dviem, bet daugybe protinių gebėjimų. Išskiriamos septynios intelekto rūšys:

- *Loginis – matematinis intelektas* – svarbus santykis su objektų pasauliu, jų kiekybinė interpretacija, skaitmeninių simbolių suvokimas, ženklų reikšmių įvertinimas. Būdingi gerai įvaldyti įgūdžiai, susiję su skaičiais ir loginiu mąstymu, reikalingu tiksluosiuose moksluose.
- *Lingvistinis – kalbinis intelektas* – gebėjimas vartoti žodžius, atlikti verbalinę analizę, gerai įsisąmoninti sudėtingą lingvistinę medžiagą ir suprasti metaforas. Tas, kuriam būdinga ši intelekto forma, turi gerai išlavintus kalbėjimo ir rašymo įgūdžius.
- *Erdvinis intelektas* – gebėjimas įsivaizduoti, tiksliai suvokti vizualinį pasaulį. Tai stebėtojų intelektas, skatinantis išreikšti savo idėjas grafiškai.
- *Muzikinis intelektas* – ritmo proporcijų jautimas, ryškūs girdėjimo vaizdiniai. Žmonės, kuriems būdingas šis intelektas, pasižymi gerai išlavintais įgūdžiais, susijusiais su muzika bei ritmu.
- *Kūniškasis – kinestetinis intelektas* – gebėjimas įvairiais sudėtingais būdais panaudoti kūną (sportas, aktorystė, šokiai ir kt.), t. y. vyrauja judėjimo ir judesių gebėjimai.
- *Tarpasmeninis (socialinis) intelektas* – gebėjimas bendrauti, pažinti kitus žmones, jų nuotaikas, ketinimus ir kt. Šiuo intelekto tipu pasižymintys žmonės yra lyderiai savo grupėje, komunikabilūs, supratingi. Asmenys, pasižymintys šiuo intelektu, save realizuoja ir atranda socialinių mokslų sferoje.
- *Vidinis (asmeniškasis) intelektas* – gebėjimas pažinti savo paties jausmų pasaulį, emocijas. Gebėjimas suprasti ir valdyti savo elgesį. Šiuo intelektu pasižymintys žmonės yra motyvuoti, gerai žino savo galimybes, supranta save, savo jausmus, linkę rinktis veiklą, kurioje gali pasikliauti savo jėgomis ar atlikti veiklą individualiai.

Intelektą galėtume apibrėžti taip: *intelektas – įgimtas gabumas pažinti, mąstyti, įžvelgti, visuma potencialių funkcijų (lyginimas, abstrahavimas, sąvokų kūrimas, vertinimas, sprendimas),*

kurios mokantis ir įgyjant patirties gali paversti jutiminę medžiagą žiniomis arba padėti kritiškai vertinti ir peržiūrėti jau turimas žinias.

Teorijos autorius teigia, kad kiekvienas žmogus turi visas septynias intelekto rūšis ir gali jose visose pasiekti nemažai laimėjimų, tačiau kiekvienam individui atsiskleidžia tik jam būdinga intelekto rūšis. Pradėjęs lankyti mokyklą, vaikas turi išplėtotą mokymosi stilių, nulemtą vienos iš septynių intelekto rūšių. Mokinys dažniausiai pasižymi dviem ar trimis intelekto rūšimis ir mokydamasis labiau jomis remiasi. Todėl svarbu įvertinti dominuojantį vaiko intelektą ir jo pasireiškimus, taip atskleidžiant unikalų kiekvieno mokinio mokymosi stilių, kuris gali būti pagrindas, pasirenkant karjeros kelią.

4.1.1.3. Profesijų pasaulis

Profesijų pasaulio pažinimas – antras žingsnis kelyje į sėkmingą darbinę veiklą. Profesijos klasifikuojamos į grupes pagal įvairius parametrus. Į vieną grupę patenkančios profesijos yra giminingos. Vien tik Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pateikiama 5516 profesijų aprašų, o pasaulyje jų yra priskaičiuojama žymiai daugiau.

Profesijos pasirinkimo situacijoje paprastai iškyla tokie klausimai:

- ką turiu žinoti ir mokėti dirbant pagal pasirinktą profesiją?
- kokią mokymo programą pasirinkti?
- kur galima įgyti norimą specialybę?
- kokios tolimesnės mokymosi galimybės?
- kokios pasirinktos profesijos kvalifikacijos kėlimo galimybės?

Galimi informacijos paieškos būdai – pagal mokymosi ir studijų kryptis, pagal raktinius žodžius, pagal turimą išsilavinimą, pagal gyvenamą vietą, pagal darbo aprangą.

4.1.1.4. Sprendimas karjeros kelyje

Kad galėtum priimti profesinį sprendimą, reikia savo žinias, gebėjimus ir patyrimą susieti su įvairių profesijų reikalavimais dirbančiajam, su jų ypatumais. Sprendimo priėmimas – tai veiksmų konkrečiai problemai spręsti krypties nustatymas ir parinkimas arba pasinaudojimas konkrečia galimybe. Daugelį sprendimų priimame daug negalvodami, tačiau kai kurie iš jų reikalauja ypatingų pastangų ir turi lemiamą reikšmę. Sugebėjimas priimti arba organizuoti sprendimų priėmimą nulemia sėkmingą asmens karjeros plėtojimą. Norint sėkmingai priimti sprendimą, turime pereiti visus sprendimo priėmimo etapus, ko tikslas – detaliai išanalizuoti problemą ir pasirinkti geriausią

alternatyvą. Neatlikus šių veiksmų, galima priimti klaidingą sprendimą, kuris įvairiose srityse turės skirtingas pasekmes.

Racionalus sprendimo priėmimo modelis susideda iš keturių etapų:

- Situacijos išanalizavimas ir įvertinimas;
- Alternatyvų suformulavimas;
- Alternatyvų įvertinimas ir geriausio varianto išrinkimas;
- Sprendimo įgyvendinimas ir tikrinimas.

4.1.1.5. Darbo paieška

“Darbą gauna ne tas, kas geriausiai jį išmano, bet tas, kas geriausiai žino, kaip įsidarbinti.” (Ričardas Latropas)

Anksčiau ar vėliau kiekvienas žmogus patenka į darbo rinką. Darbo paieška yra procesas, kurio vidutinė trukmė yra du – keturi mėnesiai, tačiau idealaus darbo paieška gali užtrukti ir ilgiau.

Darbo paieška gali būti tradicinė ir netradicinė. *Tradicinė darbo paieška* reiškia susisiekimą su kuo didesniu darbdavių skaičiumi, tikintis, kad kai kurie iš jų atsakys ir pasiūlys susitikti pokalbiui dėl darbo. *Netradicinė darbo paieška* – tai toks darbo paieškos procesas, kai atlikus savęs, darbdavių ir darbo vietų tyrimą, atsirenkami tiksliniai darbdaviai ir stengiamasi įsidarbinti pas juos, demonstruojant tokias savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius, kurie yra reikalingi būtent šiems darbdaviams. Pasirinkus netradicinės darbo paieškos būdą būtina tiksliai žinoti:

- ką siūlote – kokias savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius galite pasiūlyti organizacijoms;
- ko ieškote – koks darbas ir organizacinė aplinka yra jums idealūs;
- kur ieškoti – kokiose konkrečiai organizacijose norite dirbti.
- patys kreipiatės dėl darbo.

Pokalbis su darbdaviu – tai lemiamas momentas darbo paieškoje, reikalaujantis išankstinio pasiruošimo. Čia verta prisiminti integralią karjeros kompetenciją, kurią sudaro keturių kompetencijų suma:

- *Asmeninė kompetencija* – savęs pažinimas ir savęs pristatymo gebėjimai.
- *Socialinė kompetencija* – bendravimo, bendradarbiavimo ir veikimo socialinėje aplinkoje gebėjimai.
- *Edukacinė kompetencija* – savarankiško mokymosi ir informacijos paieškos bei taikymo gebėjimai.
- *Profesinė kompetencija* – darbo pasaulio pažinimas, veiklos planavimo ir organizavimo bei specifiniai profesiniai gebėjimai.

4.1.2. Ugdymo karjerai integravimo į mokomuosius dalykus galimybės

Nemaža dalis ugdymo karjerai elementų gali būti realizuojami bendrajame ugdymo procese, integruojant atskirų dalykų žinias. Integruojant ugdymą karjerai į Bendrąsias programas, svarbu ugdyti šiuos mokinių karjeros vystymo gebėjimus:

- savęs pažinimą;
- darbo ir profesijų pasaulio pažinimą;
- karjeros tikslų numatymą;
- asmeninių sprendimų priėmimą;
- veiklos planavimą ir organizavimą.

Vykdamas ugdymo karjerai integravimą į bendrojo ugdymo programas, turi būti atsižvelgiama į mokinių amžiaus tarpsnio ypatumus, kurie atskleidžia tam amžiui reikšmingus karjeros kompetentingumo uždavinius. Mokytojai, integruodami ugdymo karjerai elementus į ugdymo turinį, 1–4 klasėse teikia mokiniams pažintinę informaciją apie darbą ir profesijų pasaulį. Dirbdami su 5–8 klasių mokiniais, mokytojai dažniau teikia pažintinę informaciją apie darbo rinką, profesijas, specialybes, mokymosi profilius, tolesnio mokymosi galimybes ir supažindina su profesinio informavimo šaltiniais, pataria, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas.

Bendrojo lavinimo mokyklų vyresniųjų (9–12) klasių mokinius, mokytojai plačiau supažindina su darbo rinka, profesijomis, įvairiomis specialybėmis, mokymosi pasirinkimo galimybėmis mokymo ir studijų sistema, priėmimo į kitas mokyklas sąlygomis ir pan. Supažindindami su profesinio informavimo šaltiniais, mokytojai pataria, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas.

Mokytojai gali naudoti daugelį metodų ir strategijų, kurių tikslas – padėti mokiniams suvokti savęs pažinimo reikšmę karjeros raidoje. Vienas išskirtinių ugdymo karjerai integracijos bruožų turėtų būti turinio su karjeros elementais panaudojimas, kuris padėtų mokiniams suvokti jų mokymosi ryšį su darbo pasauliu. Nekeičiant esminių ugdymo turinio nuostatų ir principų, atskirų dalykų pamokose daugiau dėmesio skiriama:

- asmens savęs pažinimui, vertybinių nuostatų, asmeninių interesų ir gebėjimų formavimui;
- ugdymo turinio sąsajai su šiuolaikišku gyvenimu ir jaunų žmonių integracija į darbinės veiklos pasaulį;
- sprendimų priėmimo įgūdžių tobulinimui ir atsakomybės už priimtus sprendimus ugdymui;
- informacijos paieškai, atrankai ir savo poreikių tenkinimo panaudojimui.

Keletas rekomenduojamų metodų, kurie gali būti panaudoti, integruojant karjeros planavimo elementus į mokomuosius dalykus:

- *Socialinė partnerystė*, kuri gali būti plėtojama per įvairias muges, karjeros dienas, darbo bandymus, darbo stovyklas, praktikumus, ekspedicijas, išvykas į įmones, įstaigas, organizacijas. Tai ir interviu su įvairių profesijų atstovais, svečiai pamokose ir t.t.
- *Projektinė veikla* – ilgalaikiai ir trumpalaikiai projektai pamokose, po pamokų, mokykloje, bendruomenėje. Taip pat galimi projektai su bendraamžiais, respublikiniais ar tarptautiniais partneriais.
- *Informacinių komunikacinių technologijų panaudojimas* – informacijos paieška naudojant IKT, virtualios kelionės ir pan.
- *Vaidmenų, modeliavimo žaidimai*. Vaidmenų atlikimo metodas skiriamas tam, kad moksleiviai, tyrinėdami savo jausmus, mintis ir veiksmus jaustųsi saugiai: moksleiviai skatinami atlikti ne savo, o kokį nors kitą vaidmenį, todėl jie išreiškia ne vien savo mintis. Tai leidžia saugiai spręsti sudėtingas situacija nei kiek nepažeidžiant individualaus mokinio pasaulio. Galima paprašyti susikeisti vaidmenimis su savo kolegomis – tai padeda siūlyti naujas idėjas, aptariant tą pačią situaciją. Vaidmenų atlikimas sudaro puikias galimybes platesnei diskusijai ir džiaugsmui.
- *Modeliavimo žaidimai*. Analizuojant mokslinę literatūrą, galima teigti, kad įvairių modeliavimo žaidimų ir priemonių taikymo nauda mokymo procesui yra neabejotina. Modeliavimo žaidimai padeda įgauti naujos patirties realiai, nerizikuojant. Įgytą praktiką mokiniai vėliau naudoja gyvenime, lengviau gali atsekti priežasties ir pasėkmės ryšį, priimti taiklesnius sprendimus.

Konkretūs ugdymo karjerai metodų, galimų taikyti ugdymo procese pavyzdžiai, pateikiami mokomosios medžiagos prieduose.

4.2. Globalus/visuotinis švietimas kaip dalykus integruojanti tema

Pasaulinės problemos vis dažniau paliečia kiekvieno žmogaus gyvenimą, todėl visiems būtina suvokti, kad esame pasaulio, kuriame vis dar klesti skurdas, socialinė nelygybė, klimato kaitos bei globalinio atšilimo problemos, dalis. Kyla būtinybė spręsti visas šias globalias problemas.

Globalus/visuotinis švietimas – tai aktyvus mokymosi procesas, kuris yra grindžiamas solidarumo, lygybės, socialinės atskirties mažinimo ir bendradarbiavimo vertybėmis. Per globalių priežasčių ir pasekmių supratimą jis įgalina žmones pereiti nuo suvokimo apie bendruosius tarptautinio vystymosi prioritetus ir tolydų žmonijos vystymąsi prie asmeninio dalyvavimo ir sąmoningos veiklos. Jis skatina visus piliečius aktyviai dalyvauti mažinant pasaulinį skurdą, kovojant su socialine atskirtimi. Juo siekiama įtakoti nacionalinės ir tarptautinės politikos nuostatas, grindžiamas teisingesne ir tolygia ekonomika, socialine aplinka, žmogaus teisėmis. Tai švietimas, orientuotas į refleksiją, analizę ir veiklą kaip vietos, taip ir globaliu lygmeniu.

4.2.1. Globalaus/visuotinio švietimo modelis

Tarptautinė nevyriausybinė organizacija Oxfam, sukaupusi didelę patirtį globalaus/visuotinio švietimo srityje, yra parengusi pasaulio piliečio ugdymo modelį, kuriuo vadovaujasi daugelis Jungtinės Karalystės mokyklų. Šis ugdymo modelis apima šiuos pagrindinius elementus (žr. 2 lentelę):

2 lentelė. Globalaus/visuotinio švietimo modelis (pagal Oxfam, 2006)

<i>Žinios ir supratimas</i>	<i>Gebėjimai</i>	<i>Vertybinės nuostatos</i>
Socialinis teisingumas ir lygybė	Kritinis mąstymas	Tapatybė ir savigarba
Įvairovė	Gebėjimas tinkamai argumentuoti, derėtis	Empatija ir humaniškumas
Globalizacija ir tarpusavio priklausomybė	Gebėjimas priimti neteisybės ir nelygybės iššūkius	Pagarba socialiniam teisingumui ir lygybei
Darnus vystymasis, apimantis mus supančios aplinkos problemas	Pagarba žmogui ir aplinkai	Pagarba įvairovei
Taika ir konfliktai	Gebėjimas bendradarbiauti ir spręsti konfliktus	Rūpinimasis ir aplinka ir darnia jos plėtra
		Tikėjimas, kad žmonės gali kažką pakeisti

4.2.2. Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į ugdymo turinį galimybės

Globalusis/visuotinis švietimas yra dinamiškas procesas, kurio tikslas – išsamiai parodyti mokiniams globalias problemas ir jų sprendimų būdus. Mokiniai įvairiais aspektais išmoksta analizuoti situaciją, surasti jų sąsajas su ekonomika, politika, aplinkosauga, visuomene ir imtis konkrečių veiksmų iškilusioms problemoms spręsti. Globalusis švietimas turėtų būti praktinis, integruojantis visus mokomuosius dalykus.

Nors holistinis požiūris nustato aiškius visos ugdymo sistemos tikslus, ir globalusis/visuotinis švietimas juos atitinka, vis dar lieka nemažai erdvės kūrybai ir naujų metodų pritaikymui tiek pradinio, tiek pagrindinio bei vidurinio ugdymo programose. Toliau pateikta informacija padės geriau suprasti globalaus/visuotinio švietimo integracijos į mokomuosius dalykus galimybes.

4.2.2.1. Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pradinio ugdymo programą galimybės

Atnaujintos Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos vadovaujasi aktualumo visuomenei ir mokiniui, vertingumo tolesniam mokymuisi ir darbui, prieinamumo, darnios plėtros principais. Jose išskleiti tikslai plėtoti dvasines, intelektualines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. Globalaus/visuotinio švietimo integravimas į ugdymo procesą suteiktų galimybę ugdyti mokinių suvokimą bei supratimą apie globalines problemas, pasaulio tarpusavio priklausomybę nuo šių problemų.

Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pradinio ugdymo programą galimybės:

- Galimi keli globalaus/visuotinio švietimo ugdymo integravimo modeliai mokykloje;
- Integruojama į pradinio ugdymo Bendrąsias programas;
- Pateikiama kaip atskira programa (modulis);
- Integruojama į daugelį mokyklos gyvenimo sričių (neformaliojo ugdymo programas, projektinę veiklą).

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pradinio ugdymo programą pavyzdžiai.

3 lentelė. Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pradinio ugdymo programą pavyzdžiai

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Klasė</i>	<i>Mokomojo dalyko tema</i>	<i>Globalaus/visuotinio švietimo tema, integruojama į pamoką (as)</i>
Etika	4	Kad žemėje gyventi būtų gera..	Globalizacija, ekologija
Etika	4	Žmonijos įvairovė	Antirasizmas, tarpkultūriškumas
Etika	4	Vaikai turi teisę	Vaikų teisės, tarpkultūriškumas, antirasizmas
Etika	4	Visi skirtingi. Visi lygūs	Antirasizmas, tarpkultūriškumas, tolerancija
Etika	4	Turtas ir skurdas	Tolerancija, skurdas, sveikata, žmogaus teisės
Etika	1/2	Diena Indijoje pas berniuką Pradepą	Tolerancija, skurdas, žmogaus teisės

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Klasė</i>	<i>Mokomojo dalyko tema</i>	<i>Globalaus/visuotinio švietimo tema, integruojama į pamoką (as)</i>
Etika	1/2	Naujokas klasėje	Tolerancija, vaikų teisės, patyčios
Etika	1/2	Šios žemės vaikai	Antirasizmas, tarpkultūriškumas, tolerancija, skurdas
Etika	1/2	Andrius gali mažiau už mus	Tolerancija, vaikų teisės, patyčios
Etika	1/2	Iš ko padarytas pasaulis	Globalizacija
Lietuvių kalba	1	Rudžio pasakojimas	Patyčios

Norint iliustruoti globalaus/visuotinio švietimo integravimą į ugdymo turinį, žemiau pateikiamas Kauno Panemunės pradinėje mokykloje (mokytoja Gabrielė Indrelytė) vykusio užsiėmimo aprašymas.

4 lentelė. Globalaus/visuotinio švietimo užsiėmimo, vykusio Kauno Panemunės pradinėje mokykloje, pavyzdys

<i>Užsiėmimo pavadinimas</i>	Afrikos vaikai
<i>Amžiaus grupė</i>	10-11 metų (4 klasė)
<i>Grupės dydis</i>	50 vaikų
<i>Trumpas užsiėmimo apibūdinimas</i>	Temai nagrinėti buvo skirta anglų kalbos pamoka. Turėjome svečią iš Afrikos, kuris pristatinėjo vaikų situaciją Afrikoje. Iš pradžių buvo rodomos nuotraukos, kuriose buvo pavaizduotas skurdas, nesuteiktos sąlygos mokytis. Svečias kiekvieną nuotrauką komentavo, aiškino, leido vaikams suprasti tikrą situaciją, kokios vaikai iš Lietuvos visiškai neįsivaizdavo iki tol. Tada vaikai galėjo uždavinėti klausimus, nusifotografuoti su svečiu iš Afrikos. Vaikai domėjosi kaip galėtų padėti Afrikos vaikams, juos tai tikrai sukrėtė.
<i>Mokomoji medžiaga ir priemonės, naudojamos užsiėmimo metu</i>	Nuotraukos Afrikietiška muzika
<i>Užsiėmimo rezultatai</i>	Mokiniai susipažino su situacija Afrikoje, pažino kitos kultūros ypatumus.

4.2.2.2. Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas galimybės

Patvirtinus atnaujintas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas, atsiveria galimybės globalaus/visuotinio švietimo koncepcijai įsilieti į Lietuvos ugdymo procesą. Atnaujintos pradinio, pagrindinio ir visurinio ugdymo bendrosios programos vadovaujasi aktualumo visuomenei ir mokiniui, vertingumo tolesniam mokymuisi ir darbui, prieinamumo, darnios plėtros principais, iškelia tikslus plėtoti dvasines, intelektualines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. Globalaus/visuotinio švietimo ugdymo tikslai glaudžiai siejasi su darnaus vystymosi (angl. sustainable development) ugdymo principais, kurie pabrėžia gamtinės aplinkos, kultūros, socialinio ir ekonominio visuomenės gyvenimo tarpusavio priklausomybės, į ateities perspektyvą orientuoto kūrybiško mąstymo, aktyvaus kiekvieno asmens dalyvavimo kuriant kokybišką gyvenimą sau ir ateities kartoms ugdymą.

Globalaus/visuotinio švietimo įtraukimas į ugdymo procesą suteiktų galimybę ugdyti mokinių suvokimą bei supratimą apie globalines problemas (socialinis teisingumas ir lygybė, įvairovė, globalizacija ir tarpusavio priklausomybė, tolydi plėtra, taika ir konfliktai), pasaulio tarpusavio priklausomybę nuo šių problemų.

Bendrosiose ugdymo programose aiškiai išreikšta nuostata ugdymo turinį priartinti prie gyvenimo, plėtoti bendrąsias mokinių kompetencijas ieškant galimybių integruoti ugdymo turinį pirmiausia ugdymo srityje ir su kitų ugdymo sričių dalykais.

Globalaus/visuotinio švietimo tikslams realizuoti būtinos įvairių mokslo sričių žinios, gebėjimai bei vertybinės nuostatos, kurios yra deklaruojamos bendrosiose ugdymo programose. Globalaus/visuotinio švietimo turinys pasižymi integralumu, todėl svarbu ieškoti galimybių nagrinėti vystomąjį švietimą įvairiais kontekstais atskleidžiant sąryšį su dalykų programomis.

Galimi keli globalaus/visuotinio švietimo ugdymo integravimo modeliai mokykloje:

- Integruojama į viduriniojo ugdymo Bendrąsias programas;
- Pateikiama kaip atskira programa (modulis);
- Integruojama į daugelį mokyklos gyvenimo sričių (neformaliojo ugdymo programas, projektinę veiklą ir kt.).

Globalaus/visuotinio švietimo turinio integravimo galimybės į visų mokomųjų dalykų programas:

- *Dorinio ugdymo* (etika, tikyba). Mokomasi bendrauti ir bendradarbiauti. Ugdomos vertybinės nuostatos socialinės atskirties, pagarbos kitoniškumui, žmogaus teisių, etikos principams įsisavinti.
- *Kalbos*. Mokomasi aiškiai reikšti savo mintis, diskutuoti. Mokantis užsienio kalbų, atsiveria galimybė pažinti kitas kultūras, sekti ir dalyvauti tarptautiniu mastu vykstančiuose procesuose.

- *Matematika*. Mokomasi kaupti, sisteminti ir analizuoti realius reiškinius ir procesus apibūdinančius duomenis.
- *Gamtamokslinis ugdymas*. Analizuojami aplinkos ir ekosistemos ryšiai, biologinė ir kraštovaizdžio įvairovė bei žmogaus veiklos įtaka jiems. Mokomasi suprasti pusiausvyrą tarp biologinių išteklių saugojimo ir naudojimo socialiniams ekonominiams poreikiams tenkinti, racionalaus gamtos išteklių naudojimo.
- *Socialinis ugdymas (istorija, geografija, pilietiškumo ugdymas, psichologija...)*. Analizuojamos svarbiausios globalaus masto šiuolaikinio pasaulio problemos, gyvenimo kokybę lemiantys ekonominiai, socialiniai, kultūriniai, gamtiniai procesai bei jų tarpusavio sąveika.
- *Meninis ugdymas*. Susipažįstama su įvairiomis meninėmis raiškos priemonėmis tautinėje bei tarpkultūrinėje erdvėje.
- *Technologijos*. Mokomasi numatyti įvairių technologijų ir gyvenimo būdo poveikį ekonomikai, socialinei plėtrai ir aplinkai.
- *Bendrujų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymas*. Ugdomos gyvenimui žinių visuomenėje būtinos kompetencijos, atsakomybė už savo elgesį ir jo pasekmes, gebėjimas pasipriešinti neigiamai įtakai.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas pavyzdžiai.

5 lentelė. Globalaus/visuotinio švietimo integravimo į pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas pavyzdžiai

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Klasė</i>	<i>Mokomojo dalyko tema</i>	<i>Globalaus/visuotinio švietimo tema, integruojama į pamoką (as)</i>
Etika	6	Pasaulyje daug klausimų	Globalizacija, ekologija, skurdas, antirasizmas, konfliktai
Etika	7	Vargšai ir turtingieji	Antirasizmas, tarpkultūriškumas
Etika	7	Žmogaus teisės	Žmogaus, vaikų teisės
Etika	8	Kultūra ir civilizacija	Tarpkultūriškumas
Biologija	9	Sveika gyvensena, maisto produktai	Maistas, sveikata
Biologija	10	Žmogaus poveikis gamtai	Ekologija, globalizacija
Biologija	9	Žalingi įpročiai	Sveikata
Biologija	8	Gamtos apsauga	Ekologija, globalizacija
Istorija	6	Kolonijinės sistemos	Antirasizmas, konfliktai

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Klasė</i>	<i>Mokomojo dalyko tema</i>	<i>Globalaus/visuotinio švietimo tema, integruojama į pamoką (as)</i>
		atsiradimas	
Istorija	6	JAV pilietinis karas	Antirasizmas
Istorija	8	Švietimo epocha	Žmogaus teisės
Istorija	9	Prancūzų didžioji revoliucija	Žmogaus teisės
Istorija	10	Versalio taikos konferencija	Konfliktai
Istorija	10	JTO įkūrimas	Konfliktai
Politologija	11	Valstybės ir piliečių konfliktai	Konfliktai, antirasizmas
Matematika	6	Mastelis	Demografinė situacija pasaulyje
Matematika	7	Procentai	Demografinė situacija pasaulyje
Matematika	8	Statistika	Demografinė pasaulio analizė (projektinė veikla)
Anglų kalba	8	Tavo požiūris į lytį	Lytis
Anglų kalba	9	O ką, jei jis kitoks?	Antirasizmas
Anglų kalba	10	Pinigai ir finansinės transakcijos	Prekyba
Anglų kalba	10	Pinigai	Skurdas
Anglų kalba	11	Globalinis atšilimas: pasekmės, atogrąžų miškų kirtimas	Globalizacija, ekologija, klimato kaita
Anglų kalba	12	Kultūrų skirtumai	Tarpkultūriškumas
Vokiečių kalba	9	Europos sąjunga	Pilietiškumas
Vokiečių kalba	9	Kaip galima gyventi	Globalizacija
Vokiečių kalba	9	Gamta ir aplinka	Ekologija, klimato kaita
Vokiečių kalba	9	Mes užsienyje ir užsieniečiai pas mus	Antirasizmas, tarpkultūriškumas
Vokiečių kalba	10	Jaunimo dalyvavimas aplinkos apsaugoje	Jaunimas, ekologija, klimato kaita
Vokiečių kalba	10	Jaunimo kelionės	Jaunimas, tarpkultūriškumas
Chemija	9	Rūgštūs lietūs	Klimato kaita
Chemija	10	Degunies alotropinės atmainos (Ozono sluoksnio nykimas)	Klimato kaita

<i>Mokomasis dalykas</i>	<i>Klasė</i>	<i>Mokomojo dalyko tema</i>	<i>Globalaus/visuotinio švietimo tema, integruojama į pamoką (as)</i>
Chemija	11	Šiltnamio efektas	Klimato kaita
Pilietinis ugdymas	9	Kaip atsiranda žmogaus teisės	Žmogaus teisės
Pilietinis ugdymas	9	Vaiko teisės	Vaiko teisės
Pilietinis ugdymas	9	Ekonomika	Globalizacija, sąžininga prekyba,
Pilietinis ugdymas	10	Visuomenės sandara	Pilietiškumas, antirasizmas,

Norint iliustruoti globalaus/visuotinio švietimo integravimą į pagrindinio ir vidurinio ugdymo turinį, žemiau pateikiamas Šakių Varpo vidurinėje mokykloje (psichologė Jūratė Stankaitytė) pravesto užsiėmimo pavyzdys.

6 lentelė. Globalaus/visuotinio švietimo užsiėmimo, vykusio Šakių Varpo vidurinėje mokykloje, pavyzdys

<i>Užsiėmimo pavadinimas</i>	Pasaulyje daug klausimų
<i>Amžiaus grupė</i>	12 – 13 metų (6 klasė)
<i>Grupės dydis</i>	10 – 15
<i>Trumpas užsiėmimo apibūdinimas</i>	<p>Temai nagrinėti skirti 3 užsiėmimai etikos pamokose.</p> <p>Užsiėmimų pradžioje mokytoja trumpai pristato nagrinėjamą temą: kodėl svarbu kalbėti apie pasaulį, jį kamuojančias problemas. Trumpai supažindina su globalizacijos sąvoka. Mokiniai suskirstomi į 5 grupes. Grupė išsitraukia vieną iš temų: klimato kaita – ekologija, turtas ir skurdas, žmogaus teisės, taika ir karai, tolerancija kitiems (antirasizmas, diskriminacija ir kt.). Mokiniai grupėse diskutuoja, dalinasi patirtimi ką žino apie duotą temą, iškelia klausimus, kurie juos domina ir į kuriuos norėtų rasti atsakymą, aptaria kur galėtų rasti reikiamą informaciją. Namuose grupė turi surinkti trūkstantą informaciją duota tema ir parengti mini projektą – pranešimą. Mokiniais siūloma sugalvoti kuo įdomesnę ir įvairesnę pristatymą. Per kitas dvi sekančias pamokas grupės pristato paruoštus projektus</p>

	visai klasei. Vyksta bendras temų aptarimas, diskusija. Užsiėmimo pabaigoje mokytoja(-as) pateikia pagrindines išvadas. Pastaba: <i>papildomai mokytojas(-a) gali organizuoti filmo „Lūšnyno milijonierius“ peržiūrą ir aptarimą</i>
<i>Mokomoji medžiaga ir priemonės, naudojamos užsiėmimo metu</i>	Mokytojo įvadinis pranešimas Power Point. Informacija internete, enciklopedijose, periodiniuose leidiniuose. Popieriaus lapai, markeriai, rašikliai, iškarpos iš laikraščių. Filmas „Lūšnyno milijonierius“
<i>Užsiėmimo rezultatai</i>	Mokiniai plačiau susipažįsta su globalizacijos samprata. Ugdomi empatijos jausmą bei kritinį mąstymą globalių priežasčių ir pasekmių supratimui. Suvokia save kaip pasaulio vientisumo dalį, galinčią įtakoti pokyčius. Mokosi komandinių darbo įgūdžių, diskutuoti, argumentuoti, gerbti kito nuomonę.

4.2.2.3. Globalaus/visuotinio švietimo metodai ir formos

Globalus/visuotinis švietimas – tai aktyvus mokymosi procesas, paremtas aktyviais, kiekvieną besimokantįjį įtraukiančiais metodais, skatinantis bendravimą ir bendradarbiavimą bei orientuotas į asmens pilietinio aktyvumo skatinimą.

Keletas rekomenduojamų metodų, kurie gali būti panaudoti integruojant globalaus/visuotinio švietimo elementus į mokomųjų dalykų turinį:

- *Metodai problemoms analizuoti* – tai metodai, padedantys mokiniams išsiaiškinti iškeltos problemos atsiradimo priežastis, pasekmes, problemų sprendimų būdus. Jie yra tinkami dirbti tiek su visa klase, tiek ir organizuojant darbą grupėse.
- *Žaidimai* – tai interaktyvus, kiekvieną mokinį įtraukiantis mokymo metodas, leidžiantis įsijausti į skirtingus vaidmenis ir tokiu būdu geriau suvokti pasaulines problemas, skirtingų šalių tarpusavio priklausomybę. Žaidimai, ypač vaidmenų žaidimai, taip pat padeda mokiniams plėtoti jų bendradarbiavimo ir bendradarbiavimo, argumentavimo ir derybinius gebėjimus.
- *Nuotraukų panaudojimas* – šis metodas padeda lavinti mokinių pastabumą, kalbą bei gebėjimą pagrįsti savo mintis. Jis taip pat skatina mokinius kritiškai vertinti nuotraukose pateikiamus vaizdinius ir taip padeda laužyti visuomenėje egzistuojančius stereotipus bei ugdymo mokinių kritinį mąstymą.

Yra keletas būdų, kaip surasti ir parengti nuotraukų rinkinį:

- 1) Iškirpkite ar nukopijuokite jas iš žurnalų, laikraščių, bukletų.
- 2) Nufotografuokite patys, paprašykite, kad fotografuotų ir mokiniai.

3) Parsisiųskite nuotraukas internetu ir atsispausdinkite jas. Čia rasite keletą nuorodų į tinklapius, kuriuose yra tinkamų nuotraukų:

- http://www.oxfam.org.uk/education/resources/photo_opportunities/
- <http://www.globallinks.org.uk/gallery.html>
- <http://www.cafod.org.uk/resources/video-galleries>

Vienas iš metodinių priemonių pavyzdžių, naudojant nuotraukas, yra metodinė priemonė „Bananų kelionės“.

- *Projektai* – darbo ir mokymo būdų sancaupa, kuri skatina mokinių susieti mokymąsi su gyvenimo realijomis, ieškoti sąsajų tarp daiktų ir reiškinių, mokytis dirbti grupėje. Projektinio darbo metu mokiniai, bendradarbiaudami su mokytojais ir kitais žmonėmis, tiria ir sprendžia problemas, neatitrūkę nuo socialinės tikrovės, kurioje jos iškyla. Mokytojo uždavinys šiame procese yra ne tik perduoti žinias, bet inicijuoti veiklos vykdymą, apibrėžti darbo ribas, perduoti patirtį. Darbą turi vainikuoti konkretūs vaisiai: žodinis pristatymas, raštiška ataskaita ir pan.

Projektų metodo taikymą globaliojo/visuotinio švietimo kontekste gali iliustruoti Kauno J. ir P. Vileišių vidurinės mokyklos mokinių (mokytoja Laimutė Žukauskienė) atlikti projektai, pristatantys Tūkstmėčio vystymosi tikslus (angl. – Millennium Development Goals). Mokinių parengtas projektinio darbo pristatymas pateiktas šios metodinės medžiagos prieduose.

- *Mokymusi per patirtį paremta metodika “Būk globalus”* – tai Jungtinės Karalystės nevyriausybinų organizacijų konsorciūmo parengta aktyvaus pasaulio piliečio ugdymo metodika, kurios pagrindiniai tikslai yra 1) suteikti patirties, kaip galima keisti visuomenės gyvenimą; 2) išugdyti smalsaus, aktyvaus ir besidalinančio savo patirtimi piliečio įgūdžius; 3) Praplėsti supratimą, kad pasaulis yra viena bendruomenė; 4) Lavinti gebėjimą aptarti, kokią įtaką turi asmeniui bedruomenės politinis, ekonominis, socialinis gyvenimas.

Konkretūs globalaus/visuotinio švietimo metodų, galimų taikyti ugdymo procese pavyzdžiai, pateikiami mokomosios medžiagos prieduose.

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

5. PRIEDAI

MOKYMO METODŲ PAVYZDŽIAI

5.1. Ugdymo karjerai metodų pavyzdžiai

Mokymo tema:

Darbo vertybės

Veikla:

Individui svarbių darbo vertybių nustatymas

Taikomas metodas:

Individuali užduotis, refleksija

Veiklos eiga:

Renkantis profesiją ar darbą, svarbu pasirinkti tokią veiklą, kuri atitiktų jūsų vertybes. Visų pirma vertėtų išsiaiškinti, ką labiausiai vertinate darbe. Atsakykite, ko Jums reikia, kad jaustumėtės laimingi. Pateikiame dažniausiai išskiriamų darbo teikiamų „privalumų“ sąrašą. Pastarųjų sąrašas gali padėti nustatyti, kurios vertybės yra jums svarbiausios. Jos būsimą darbą gali paversti džiaugsmu. Atidžiai sekite kiekvieną vertybę. Prie kiekvienos darbo vertybės pažymėkite, kiek Jums tai svarbu (1 – visai nesvarbu, 2 – nelabai svarbu, 3 – gana svarbu, 4 – labai svarbu).

Individui svarbių darbo vertybių nustatymas

1	2	3	4	Man svarbu, kad darbe...
				aš turėčiau galimybę kurti daiktus, statyti;
				patirčiau emocinius išbandymus, priklausyčiau emociškai reikliai aplinkai;
				aš turėčiau galimybę spręsti problemas;
				patirčiau fizinius išbandymus, priklausyčiau fiziškai reikliai aplinkai;
				turėčiau galimybę suderinti darbą su šeimos gyvenimu;
				turėčiau lanksčias darbo sąlygas;
				mane pripažintų kaip tam tikros srities žinovą ar profesionalą;
				būtų vertinama tvarka ir struktūra;
				galėčiau nuolat lenktyniauti darbinėje veikloje;
				būtų vertinamas nuoseklumas ir tiesa;
				būčiau apdovanojamas už lojalumą ir prierašumą;
				galėčiau išsaugoti savigarbą ir išdidumą;
				būtų vertinamas stabilumas ir saugumas;
				gaučiau didelį atlyginimą ir premijas;
				gaučiau pripažinimą savo bendruomenėje ar net šalyje;
				būtų vertinama pagalba kitiems, visuomenei;
				galėčiau panaudoti savo kūrybiškumą, vaizduotę, pasinaudoti inovacijomis;
				patirčiau įvairovę ir turėčiau kintančią darbo vietą;
				būtų sudarytos sąlygos tobulėti profesinėje srityje, studijuoti;
				būtų draugiški ir šilti darbiniai santykiai;
				galėčiau dirbti komandoje;
				sulaukčiau šlovės, pelnyčiau pagarbą, įgyčiau socialinį statusą;
				būtų priimtina rutina, įprasti darbo projektai;
				būtų nustatyti griežti darbų vykdymo terminai, patirčiau įtampą;
				būtų galybė pasinaudoti konkrečiais patarimais, galėčiau pasitarti;
				jausčiau ramybę, komfortą ir galėčiau išvengti įtampos;
				galėčiau atsidėti darbui su bendruomene, turėčiau galimybę kasdien bendrauti su žmonėmis;
				galėčiau panaudoti naujausias technologijas ar techniką;
				aš būčiau lyderis, galėčiau „daryti spaudimą“, tikrinti, turėčiau įtakos sprendimus, turėčiau įgaliojimus sudarinėti veiksmų planus;
				būčiau gerbiamas, pripažintas, įvertintas, man svarbi autonomija ir laisvė;
				būtų reikalaujama preciziško darbo be teisės suklysti.

Iš dešimties atrinkite penkias pagrindines vertybes, kurios jums būtinos darbe. Šie penki kriterijai turi tiesioginės įtakos jūsų pasitenkinimui darbu, profesinės veiklos vertinimui ir netgi laimei. Tik tuomet, kai įvardijate, kas jums yra svarbiausia, galite numatyti, ar būsimajame darbe tai gausite.

Mokymo tema:

Interesai

Veikla:

Interesų (mėgiamos veiklos) rūšių išvardijimas ir aptarimas

Taikomas metodas:

Individuali užduotis, grupinė diskusija

Veiklos eiga:

Veiklos tikslas – mokyti suvokti, jog interesai vaidina svarbų vaidmenį, renkantis profesiją ar darbą. Į pateiktą lentelę surašykite kuo daugiau veiklų, kurias mėgstate atlikti, nurodant, ar mėgstate tai daryti vienas ar su žmonėmis (skiltyje *Ž/V*), kiek tai kainuoja (skiltyje *Išlaidos*) ir veiklų dažnumą (skiltyje *Dažnumas*). Surašę veiklas, suskirstykite jas, remiantis tokiu principu:

- darbas su žmonėmis,
- darbas su daiktais,
- darbas kai tvarkoma informacija ir idėjomis.

Interesų (mėgstamos veiklos) išvardijimas ir aptarimas

<i>Veiklos pobūdis, darbas</i>	<i>ž/v</i>	<i>Išlaidos</i>	<i>Dažnumas</i>
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Mokymo tema:

Intelektu samprata, renkantis karjeros kelią

Veikla:

Multiplikuotos inteligencijos klausimynas

Taikomas metodas:

Įtraukianti paskaita, individuali užduotis

Veiklos eiga:

Visi tėvai nori, kad jų vaikai taptų protingais, intelektualiais, išsilavinusiais žmonėmis. Kas yra protas? Į šį klausimą nelengva atsakyti. Tačiau yra tiksliai žinoma: protinių gebėjimų neįmanoma įvertinti, vien tik nustatant žmogaus intelekto koeficientą (IQ) ar vadovaujantis jo pasiekimais. Įrodyta, jog vaiko gabumus lemia įgimtų savybių ir aplinkos sąveika. Tai reiškia, kad šie gabumai gali arba sunykti, arba atsiskleisti. Todėl yra nepaprastai svarbu juos anksti pamatyti ir skatinti juos skleisti. Įvairius žmogaus gabumus puoselėti gali padėti intelekto pažinimo ir plėtojimo modeliai.

Multiplikuotos inteligencijos klausimyne pažymėkite teiginius, į kuriuos galite atsakyti teigiamai. Galutinis rezultatas skaičiuojamas, naudojantis užduoties lape pateiktu klausimyno raktu.

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Multiplikuotos inteligencijos klausimynas

1. Viską atlieku palaipsniui
2. Pažįstu įvairias paukščių, medžių, augalų rūšis ir galiu jas įvardyti
3. Lengvai galiu vizualizuoti prisimintas ar išgalvotas scenas
4. Mano žodynas turtingas, aš lengvai randu reikiamą išraiškos formą
5. Man patinka konspektuoti, aš manau, kad užrašai yra vertingi
6. Gerai jaučiu pusiausvyrą, man patinka judėti
7. Aš laikau naminius gyvūnus, man jie patinka
8. Gerai save pažįstu ir suprantu kodėl vienaip ar kitaip elgiuosi
9. Man patinka bendruomeniniai renginiai ir visuomeninės šventės
10. Daug išmokstu per pokalbius, paskaitas ir klausydamas kitų
11. Man gerai sekasi dirbti su įvairiais daiktais
12. Mano nuotaika kinta klausantis muzikos
13. Man patinka galvosūkių, kryžiažodžių, loginės užduotys
14. Man patinka garsiai mąstyti, kalbėti apie problemas, klausinėti
15. Telefono numerius ir panašius dalykus įsimenu ritmiško kartojimo pagalba
16. Mokantis man labai padeda schemos, diagramos, vaizdinės priemonės
17. Gerai jaučiu aplinkinių nuotaikas ir jausmus
18. Patogiai jaučiuosi gamtoje, man ten patinka
19. Geriausia išmokstu tada, kai reikia atlikti tam tikras užduotis
20. Sudarinėju darbų, kuriuos reikia atlikti, sąrašus
21. Pirmiausia įsitikinu, kad man tai naudinga, tik tada ko nors mokausi
22. Mėgstu svarstyti problemas vaikščiojant arba bėgiojant
23. Galiu kalbėti sudėtingomis temomis, jas išaiškinti
24. Gerai orientuojuosi aplinkoje
25. Man lengva padėti išspręsti tarp draugų kylančius konfliktus
26. Lengvai įsimenu dainų žodžius
27. Nesunkiai išardau ir vėl surenku įvairius daiktus
28. Man patinka žaisti žaidimus įtraukiančius daug žmonių
29. Dirbti ir mąstyti mėgstu vienuoje ir ramybėje
30. Klausydamas sudėtingų muzikinių kūrinių galiu išskirti atskirus instrumentus
31. Galiu išskirti išgyvenimams ar kitiems reiškiniams būdingus dėsningumus, sąsajas
32. Dirbdamas komandinį darbą bendradarbiauju ir remiuosi kitų idėjomis
33. Domiuosi psichologija ir asmenybės motyvacija
34. Pasižymiu pastabumu
35. Greit pradėdu nerimauti
36. Man patinka savarankiškai mokytis ir dirbti
37. Mėgstu kurti muziką
38. Mane piktina nesirūpinimas aplinka ir jos teršimas
39. Lengvai susidoraju su skaičiais ir matematiniais uždaviniais
40. Savarankiškai mąstau, pažįstu savo protą

Multiplikuotos inteligencijos klausimyno raktas

- Tarpasmeninė inteligencija 9,17,25,28,32
- Vidinė inteligencija 8,21,29,36,40
- Verbalinė inteligencija 4,5,10,14,23
- Loginė-matematinė inteligencija 1,13,20,31,39
- Erdvinė inteligencija 3,16,24,34,27
- Kinestetinė inteligencija 6,11,19,22,35
- Muzikinė inteligencija 12,15,26,30,37
- Gamtinė inteligencija 2,7,18,33,38

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Mokymo tema:

Sprendimas karjeros kelyje

Veikla:

Karjeros sprendimo priėmimo modelis

Taikomas metodas:

Darbas grupėse, grupinė diskusija, refleksija

Veiklos eiga:

1. Pasirenkite problemą, dėl kurios turėsite apsispręsti – pasirinkti profesiją ar darbą.
2. Pirmojoje skiltyje surašykite jums svarbias vertybes, kuriomis vadovausitės, rinkdamiesi profesiją.
3. Surašykite visus dominančius darbus ar profesijas į alternatyvų skiltį.
4. Nustatykite, kuris darbas ar profesija svarbiausia, mažiau svarbi ir t.t. Surašykite į pirmenybių (prioritetų) skiltį.
5. Palyginkite alternatyvas su pirmoje grafoje išvardintomis vertybėmis. Jei alternatyva visais atžvilgiais atitinka vertybę, įvertinkite ją +2, jei atitinka mažiau, įvertinkite +1, jei neutrali, vertinkite ją 0. Jei alternatyva atrodo labai neigiamai, vertinkite ją -2, o jei turi daugiau trūkumų nei privalumų, vertinkite -1.
6. Prioritetus padauginkite iš skaičių, kurie yra šalia alternatyvų.
7. Kiekviename stulpelyje sudėkite gautus skaičius.

Karjeros sprendimo priėmimo modelis

<i>Visa, kas susiję su konkrečia profesija</i>	<i>Prioritetai</i>	<i>Mane dominančios profesijos (jų gali būti ir daugiau nei trys)</i>		

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Mokymo tema:

Ugdymo karjerai integravimo į mokomuosius dalykus galimybės

Veikla:

„Gėlės“ pratimas

Taikomas metodas:

Modeliavimo žaidimas

Veiklos eiga:

Atliekant „Gėlės“ pratimą, kruopščiai užpildomi gėlės žiedlapiai, vaizduojantys svajonių darbo vaizdą.

Žmogus panašus į gėlę. Vienoje darbo aplinkoje jis žydi kaip gėlė, kitoje – vysta. Todėl gėlės piešimo tikslas yra nustatyti tinkamiausią žydėjimui ir, žinoma, darbui klimatą.

Pratimas atliekamas naudojantis žemiau pateikiamais užduočių lapais.

Užpildę „Gėlės“ vidurėlį ir žiedlapius, turėsime išbaigtą idealaus darbo vaizdą. Įgūdžiai yra „Gėlės“ viduryje lygiai taip, kaip jie yra svarbiausi mūsų misijai, profesijai ir darbui.

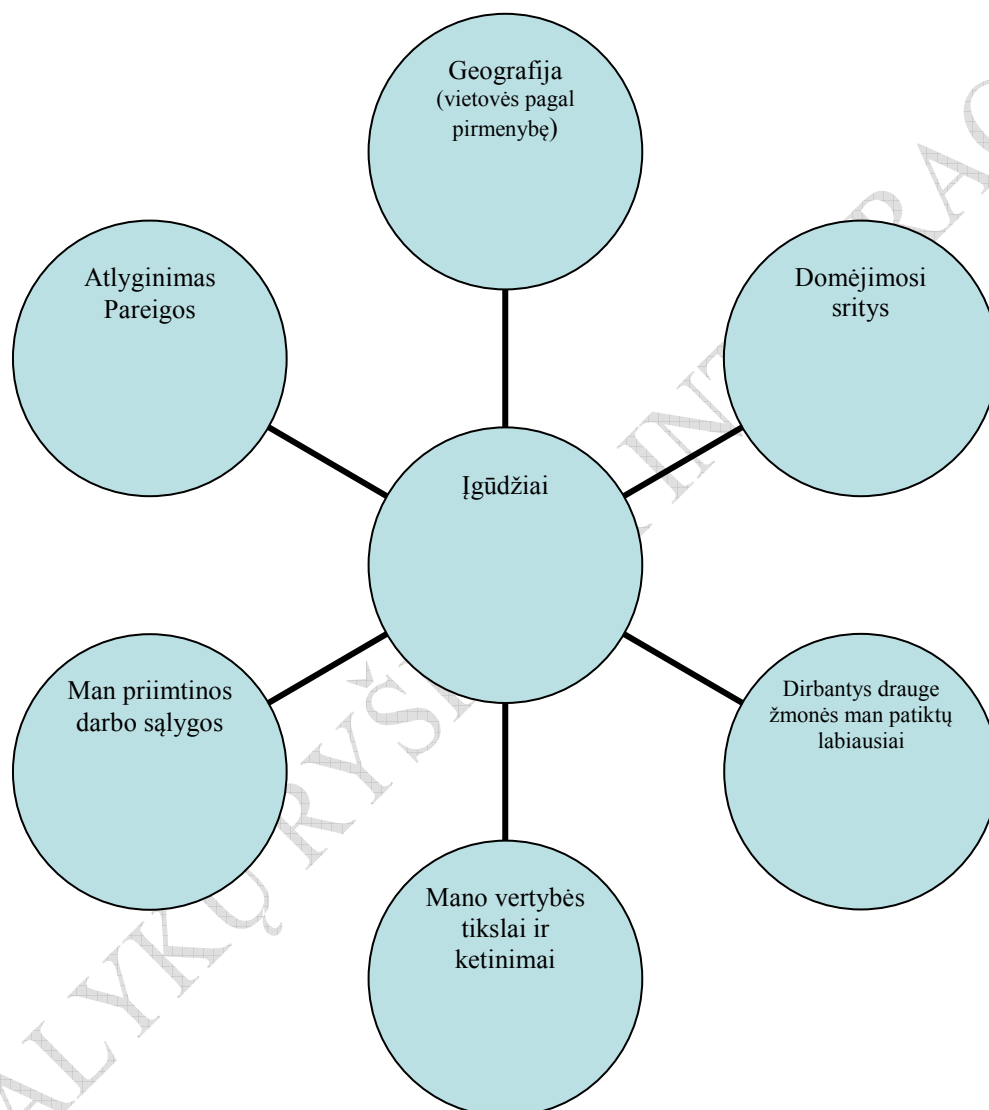
Įgūdžius supa žiedlapiai. Jie išvardyti tokia seka, kurios reikėtų laikytis, atliekant pratimą:

- geografija,
- domėjimosi (žavėjimosi) sritys,
- žmonių aplinka,
- vertybės,
- tikslai,
- ketinimai,
- darbo sąlygos,
- atlyginimai ir pareigos.

„Gėlės“ paveikslėlis pildomas pasakojimų, lentelių ir klausimynų pagalba. Žinios apie save ir idealų darbą ieškojimų ratą susiaurina.

„Gėlės“ pratimas

Užduoties lapas: Jūsų svajonių darbo vaizdas

„Gėlės“ pratimas

Užduoties lapas: *Mano stipriausi charakterio bruožai*

Aš labai.....

Tvarkingas	Taupus	Praktiškas
Siekiu tikslo	Energingas	Profesionalus
Prisitaikau	Ypatingas	Moku apsiginti
Pastovus	Patyręs	Punktualus
Moku džiaugtis	Žinovas	Greitai dirbu
Trokštu nuotykių	Tvirtas	Racionalus
Budrus	Lankstus	Realistas
Moku suprasti	Domiuosi žmonėmis	Išradingas
Moku įvertinti	Impulsyvus	Atsakingas
Įžvalgus	Nepriklausomas	Moku apsisaugoti
Autoritetingas	Novatoriškas	Motyvuotas
Ramus	Trokštu žinių	Jautrus
Atsargus	Lojalus	Rafinuotas
Kompetentingas	Metodiškas	Stiprus
Užkrečiu entuziazmu	Tikslingas	Moku paremti
Moku dirbti grupėje	Atviras	Taktiškas
Drąsus	Lengvai bendrauju	Kruopštus
Kūrybingas	Išsiskiriu iš kitų	Unikalus
Ryžtingas	Kantrus	Gyvybingas
Apdairus	Įžvalgus	Veiklus
Patikimas	Įmlus	Diskretiškas
Stropus	Užsispyręs	Noriu pirmauti
Diplomatiškas	Atkaklus	

“Gėlės” pratimas

Užduoties lapas: *Labiausiai man patinkančios geografinės vietos*

Vietovardžiai, kur jau esu gyvenęs	Iš praeities: Minusai	Minusų vertimas pliusais	Plusai, pradedant nuo didžiausio	Vietovės, atitinkančios šiuos kriterijus
	Tai, kas toje vietovėje nepatiko ir vis dar nepatinka	Tai, kas toje vietovėje patiko ir vis dar patinka	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.	

„Gėlės“ pratimas

Užduoties lapas: Gyvenimas būtų pavykęs, jeigu jam pasibaigus mane minėtų kaip žmogų, kuris... (pasizymėkite visus svarbius jums teiginius)

- Tarnavo ir padėjo kitiems, kam to reikėjo
- Stebino pastangomis bet kokia kaina padėti tiems, kam reikėjo pagalbos
- Visada mokėjo klausytis
- Visada puikiai įvykdydavo prašymus, sėkmingai įgyvendindavo projektus
- Buvo savo srities žinovas
- Atlikdavo darbus, kuriuos kiti vadino neįvykdomais
- Atliko tai ko niekas iki jo dar nebuvo padaręs
- Išsiskyrė iš kitų ir buvo visų darbų meistras
- Buvo pionierius arba ištyrė naujas technologijas
- Sutaisė kas buvo sulaužyta
- Privertė veikti tai ko kitiems nepavyko
- Kažką patobulino
- Kovojo su blogomis mintimis (filosofija, jėga, įtaka, plintančia tendencija), atkakliai siekė pergalės ir nugalėjo
- Veikė žmones ir buvo už juos atsakingas
- Buvo įtakingas ir kažką pakeitė
- Atliko darbą, kuris davė pasauliui daugiau informacijos (tiesos)
- Atliko darbą, kuris pasauliui suteikė daugiau grožio; kūrė sodus, tapė, puošė ir t.t.)
- Atliko darbą, kuris davė pasauliui daugiau teisingumo, tiesos, etiško elgesio
- Priartino žmones prie Dievo
- Visą gyvenimą siekė tobulinti savo išmintį ir užuojautą
- Turėjo ateities viziją ir mokėjo ją įgyvendinti
- Kažką patobulino ir sukūrė
- Sukūrė naują verslą arba įvykdė projektą nuo pradžios iki galo
- Išnaudojo, sukūrė ar veikė padėti arba rinką dar prieš tai, kai kas nors pastebėjo galimybę tai padaryti
- Subūrė puikią komandą, kuri matomai pakeitė kokią nors sritį, pramonę ar visuomenę
- Mokėjo tinkamai priimti sprendimus
- Buvo plačiai pripažintas vadovas, atsakingai vykdė visas jam skirtas pareigas
- Buvo savo srities, pramonės ar visuomenės gerbiamas
- Buvo pripažintas ir gerai žinomas
- Turėjo gerą reputaciją, prestižą, narystę ar atlyginimą
- Turėjo gebėjimą įsigyti tinkamą nuosavybę, daiktus, mokėjo elgtis su pinigais
- Kiti tikslai.....

„Gėlės“ pratimas

Užduoties lapas: *Mano gyvenimo tikslas – padėti žmonėms tenkinti jų poreikius:*

- **Drabužių** (žmonių poreikius rasti ir išsirinkti tinkamą rūbą už prieinamą kainą)
- **Maisto** (žmonėms svarbu pavalgyti, išvengti bado ir nemaistingo maisto)
- **Buto arba kito nekilnojamo turto** (žmonėms svarbu rasti tinkamą būstą, kontorą ar žemę už prieinamą kainą)
- **Kalbų** (žmonėms svarbu raštingumas, mokėjimas skaityti arba išmokti užsienio kalbų)
- **Asmeninių paslaugų** (žmonėms svarbu, kad kas nors už juos atliktų darbus, kurių patys nemoka, nenori daryti arba neturi laiko – pradedant nuo vaikų priežiūros iki pagalbos ūkyje)
- **Pajamų ir išlaidų tvarkymo** (žmonėms svarbu gauti pagalbą tvarkant biudžetą, mokesčius, planuojant pajamas ir išlaidas, valdant pinigus)
- **Įsigijimo** (žmonėms reikia pagalbos ką nors įsigyjant)
- **Kelionių** (žmonėms reikia keliauti)
- **Teisinių paslaugų** (žmonėms reikia teisinių patarimų)
- **Vaikų lavinimo** (žmonėms reikia padėti spręsti augančių vaikų elgesio ir ribotų gebėjimų problemas)
- **Fizinės sveikatos** (žmonėms svarbu, kad jų kūnas būtų stiprinamas fizine terapija, sportu, pratimais ar dietomis)
- **Sveikatos apsaugos** (žmonėms reikia prevencinio ir negalavimų, alergijų bei ligų gydymo)
- **Gydymo ir alternatyviosios medicinos** (žmonėms svarbu išsigydyti įvairius sužeidimus, negalavimus, ligas)
- **Psichinės sveikatos priežiūros** (žmonėms reikia padėti įveikti stresą, depresiją nemigą ir kitus psichikos sutrikimus)
- **Darbo paieškos, įsidarbinimo ir persikvalifikavimo** (žmonėms reikia padėti rasti norimą darbą)
- **Patarimų asmeniniais klausimais** (žmonėms reikia pagalbos sprendžiant šeimos problemas, įvairias gyvenimo krizes ir t.t.)
- **Gyvenimo arba darbo planavimo** (žmonėms reikia pagalbos renkantis profesiją arba planuojant visavertį gyvenimą)
- **Mokslo ir tobulėjimo** (žmonėms svarbu kokioje nors srityje išmokti ko nors daugiau)
- **Pramogų** (žmonėms reikia sąmojingų, intelektualių ir gražių pramogų)
- **Dvasingumo ir religijos** (žmonėms būtina sužinoti kiek įmanoma daugiau apie Dievą, charakterį ir savo sielą, vertybes ir principus)
- **Gyvūnų ir augalų** (žmonėms reikia maitinimo, auginimo, sveikatos priežiūros ir kitų gyvenimo ciklų, susijusių su jautrumu)
- **Kūrybos, gamybos, prekybos, įvairaus valdymo ir pan.**
- **Kiti, nepaminti, bet man patrauklūs tikslai**

„Gėlės“ pratimas

Užduoties lapas: Bjauriausios darbo sąlygos

<i>A stulpelis</i> <i>Bjauriausios darbo sąlygos</i>	<i>B stulpelis</i> <i>Suklasifikuotos darbo sąlygos pradedant nuo bjauriausios</i>	<i>C stulpelis</i> <i>Mano darbo našumui būtinos sąlygos</i>
<i>Mano darbo našumas kentėtų, jei dirbčiau šiomis sąlygomis:</i>	<i>Tarp A stulpelyje išvartų kategorijų šios pačios bjauriausios:</i>	<i>B stulpelyje išvardytų sąlygų priešingybės (surašytos ta pačia tvarka):</i> <i>Tikiu, jog mano darbo našumas bus didžiausias, jei dirbsiu šiomis sąlygomis:</i>

„Gėlės“ pratimas

Užduoties lapas: Mėnesio biudžetas

Gyvenamasis plotas

Nuomos arba paskolos įmokos.....	Lt
Elektra, dujos.....	Lt
Vanduo.....	Lt
Telefonas.....	Lt
Šiukšlių išvežimas.....	Lt
Valymas, priežiūra, remontas.....	Lt

Maistas

Išlaidos prekybos centruose, turguje.....	Lt
Išlaidos kavinėse, restoranuose ir pan.....	Lt

Drabužiai

Naujų ar padėvėtų įsigijimas.....	Lt
Skalbimas, valymas, taisymas.....	Lt

Automobilis, transportas

Automobilio mokesčiai.....	Lt
Degalai.....	Lt
Remontas	
Visuomeninis transportas	Lt

Draudimas

Automobilio.....	Lt
Sveikatos.....	Lt
Turto (<i>namo, asmeninių daiktų</i>).....	Lt
Gyvybės.....	Lt

Sveikatos priežiūros išlaidos

Apsilankymai pas gydytojus.....	Lt
Receptai.....	Lt
Sportas.....	Lt

Parama šeimos nariams

Išlaidos vaiko priežiūrai.....	Lt
Alimentai.....	Lt
Parama tėvams.....	Lt
Labdara.....	Lt

Mokslas

Išlaidos vaikų mokslui.....	Lt
Išlaidos savo mokslui.....	Lt

Naminių gyvūnėlių priežiūra.....

Sąskaitos ir paskolos

Kreditinės kortelės.....	Lt
Kas mėnesinės išperkamosios nuomos įmokos.....	Lt

Mokesčiai

Valstybiniai.....	Lt
Vietiniai, turto.....	Lt
Pagalba skaičiuojant mokesčius.....	Lt
Santaupos.....	Lt
Pensijiniai fondai.....	Lt
Pramogos/diskretiškos išlaidos	
Kino filmai, vaizdajuosčių nuoma.....	Lt
Kitos pramogos.....	Lt
Spauda ir knygos.....	Lt
Dovanos.....	Lt
Vasaros, žiemos atostogos.....	Lt
Iš viso per mėnesį.....	Lt

Neprivalomas pratimas: Galbūt įsirašysite ir kitokios formos, ne vien piniginių atlygį už būsimąjį įsivaizduojamą darbą. Tai galėtų būti:

nuotykis, iššūkis, pagarba, įtaka, populiarumas, šlovė, galia, bendradarbių skatinamas intelekto tobulėjimas, galimybė pamėginti vadovauti, galimybė kurti, galimybė spręsti, galimybė panaudoti žinias, galimybė padėti, galimybė priartinti žmones prie Dievo, kitos galimybės.....

Jeigu pasirinkote ką nors iš šio sąrašo, sudėliokite pasirinktus dalykus nuo svarbiausio ir įrašykite į „Atlyginimo ir pareigų“ žiedlapį.

Mokymo tema:

Dalykų integravimo metodai ir formos

Veikla:

Ugdymo karjerai integravimas į mokomuosius dalykus

.

Taikomas metodas:

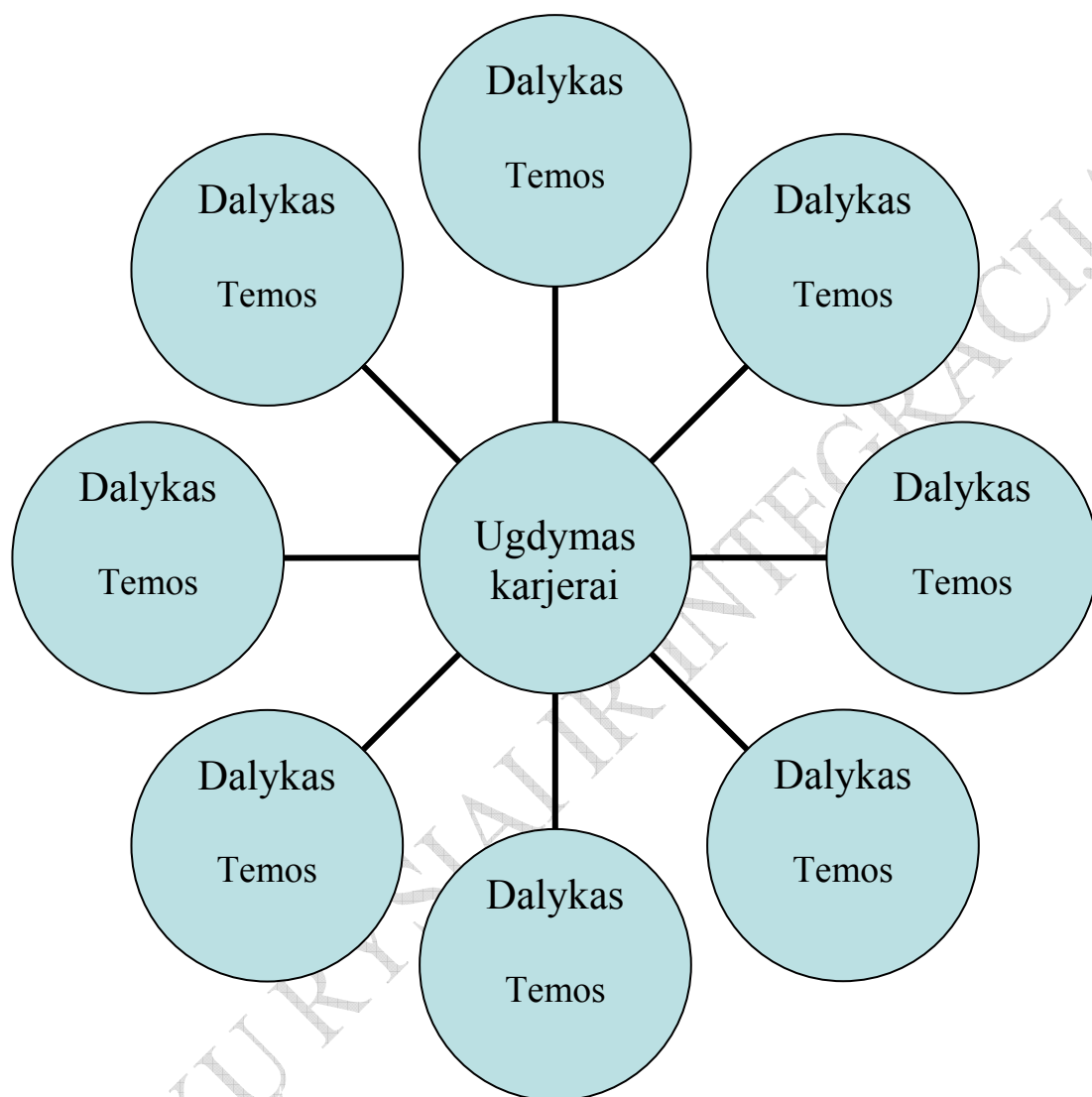
Darbas grupėje, grupinė diskusija, refleksija

Veiklos eiga:

Pateiktoje diagramoje kiekvienas dalyvis užpildo jam skirtą diagramos dalį pagal savo dėstomą dalyką, nurodydamas temas, į kurias galima integruoti ugdymą karjerai.

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Ugdymo karjerai integravimas į mokomuosius dalykus

5.2. Globalaus/visuotinio švietimo metodų pavyzdžiai

5.2.1. Problemų analizės metodų pavyzdžiai

Metodo pavadinimas:

Problemų medis

Trumpas metodo aprašymas:

Tai būdas, motyvuojantis mokinius ir padedantis išsiaiškinti duotosios problemos atsiradimo priežastis, pasekmes, problemų sprendimų būdus.

Ši veikla tinka ir darbui su visa klase, ir darbui grupėse.

Veiklos eiga:

Mokiniai nupiešia medžio kontūrus. Ant lipnių lapelių surašo iškeltas problemas, jų priežastis, pasekmes, sprendimo būdus. Lapelius su problemomis klijuoja ant medžio kamieno, priežastis – ant šaknų, pasekmes - ant šakų, ant vaisių (žiedų) – galimus problemų sprendimų būdus.

Ši veikla tinka tiek pradant temą, norint išsiaiškinti mokinių turimas žinias, tiek baigiant temą, norint sužinoti, ką mokiniai jau išmoko.

Problemų medžio metodo atlikimo pavyzdys.

Metodo pavadinimas:

Kodėl-kodėl grandinė

Trumpas metodo aprašymas:

Tai metodas, padedantis mokiniams išsiaiškinti pagrindines išsikeltos problemos priežastis. Efektyvus metodas, siekiant parodyti vietinio ir pasaulinio masto problemų sąsajas, tinkamai iškeliant klausimą: „Kodėl?“

Ši veikla tinka ir darbui su visa klase, ir darbui grupėse.

Veiklos eiga:

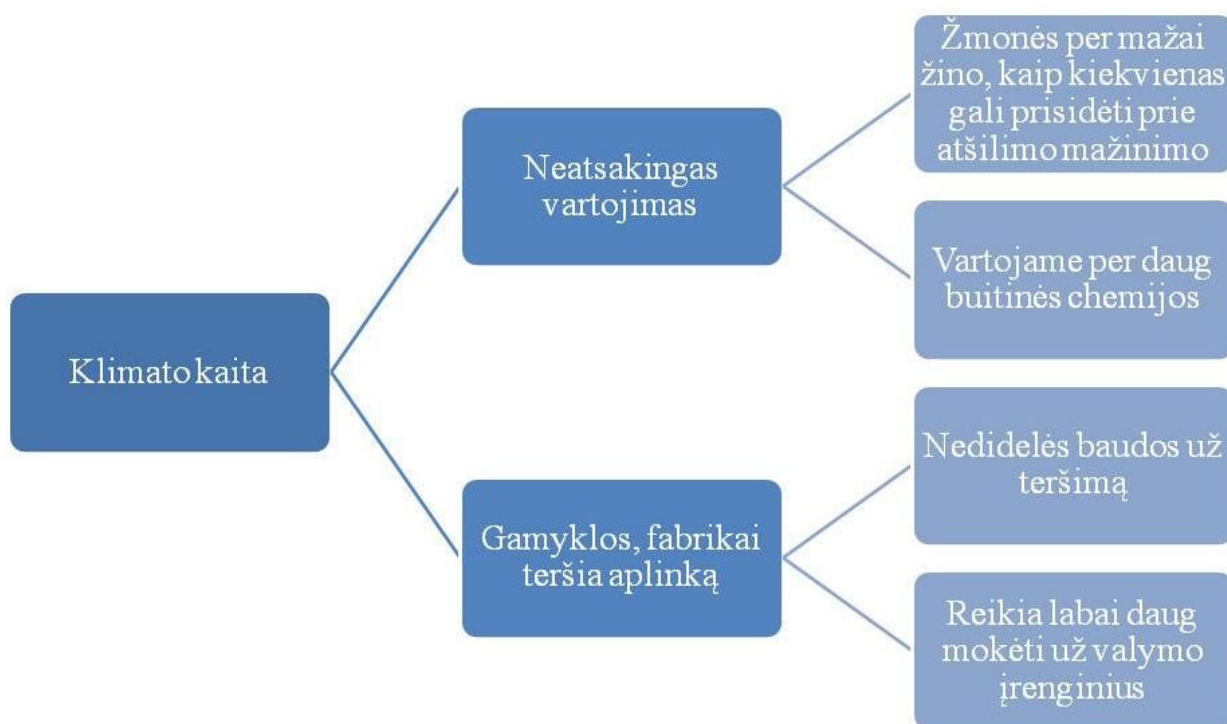
Pirmame lentelės langelyje įrašykite problemą, kurią norėtumėte analizuoti giliau.

Kituose langeliuose surašykite priežastis, dėl kurių atsirado jūsų paminėta problema. Nustatydami priežastis kelkite klausimą „Kodėl?“ tiek kartų, kiek jūs manote esant reikalinga.

Pabaigus veiklą, mokytojas:

- Paprašo mokinių surasti atsakymus į klausimus, kurių jie nežinojo, nurodo, kur galima rasti reikiamą informaciją.
- Skatina papildyti sudarytą lentelę galimais problemos sprendimo būdais (paprasho juos surašyti dešinėje lentelės pusėje).

Kodėl-kodėl grandinės pavyzdys

Metodo pavadinimas:

Pasekmių grandinė

Trumpas metodo aprašymas:

Pasekmių grandinė - minčių žemėlapis sudarymo būdas, padedantis mokiniams numatyti renginio, akcijos ar kt. pasekmes.

Šis metodas:

- Parodo ryšį tarp priežasties ir pasekmės.
- Padeda mokiniams suprasti, kad vietinių problemų sprendimas, veiksmai vietiniu mastu gali sukelti pasaulinį atgarsį ir atvirkščiai .

Ši veikla tinka ir darbui su visa klase, ir darbui grupėse.

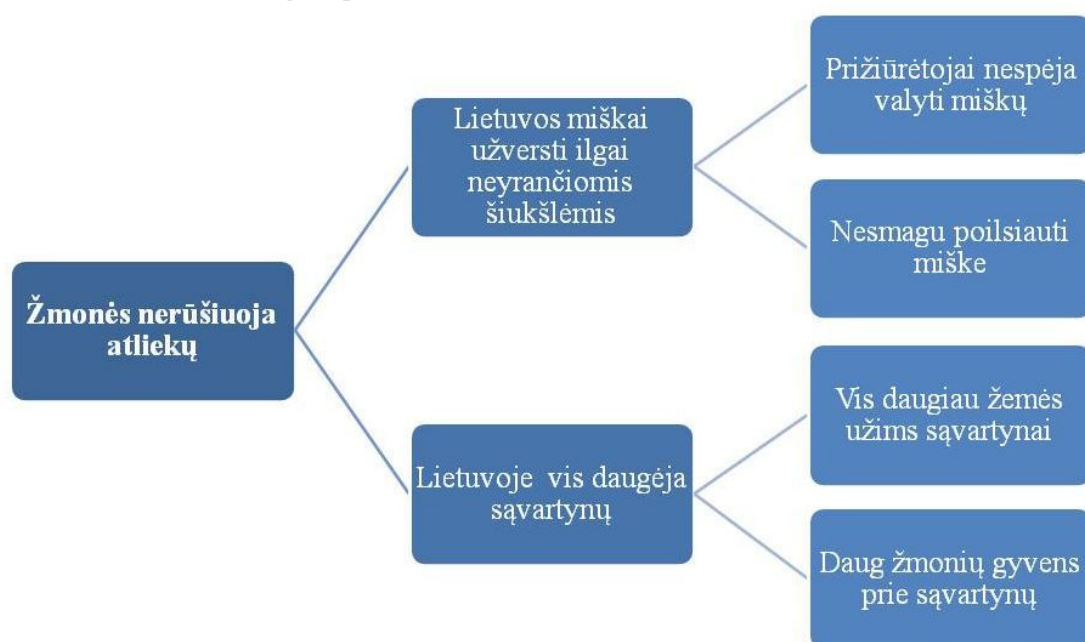
Veiklos eiga:

Pirmajame apskritime įrašykite problemą, kurią spręsite. Atsižvelgdami į kiekvienos iš jų rezultatus, išsiaiškinkite jos sukeltas pasekmes. Aptarę jų konkrečius padarinius, pasekmes įrašykite į apskritimą.

Atlikus veiklą, mokytojas:

- Aptaria mokinių iškeltas problemas, paprašo pateikti argumentus.
- Paprašo pateikti galimus problemos sprendimų būdus, kurie nutrauktų negatyvių padarinių grandinę.

Pasekmių grandinės metodo taikymo pavyzdys

Metodo pavadinimas:

Kompasas

Trumpas metodo aprašymas:

Tai metodas, padedantis iškelti visų lygių problemas ir jas aptarti. Metodas, motyvuojantis mokinius iškelti klausimus ir režisuoti mokymosi procesą, gali būti pritaikytas aptariant fotografijas, daiktus ar pasakojimą.

Veikla gali būti atliekama su visais klasės mokiniais kartu arba grupėse. Pirmą kartą taikant šį metodą rekomenduojame dirbti su visa klase.

Veiklos eiga:

Taikant šį metodą pirmą kartą, rekomenduojame naudotis šiuo planu:

1. Pasirinkite tinkamą fotografiją ar daiktą. Įsitikinkite, kad visi mokiniai jį gerai mato.
2. Paskatinkite mokinius užduoti kuo daugiau klausimų apie fotografiją ar daiktą. Klausimus gali užrašyti ant lipnių lapelių ir juos sudėlioti.
3. Pristatykite metodo esmę. Pasaulio šalys įprastame kompase yra keturios: Šiaurė, Pietūs, Rytai, Vakariai. Mūsų globalusis kompasas taip pat turi keturias pasaulio šalis: Aplinka ir ekologija, Ekonomika, Visuomenė ir Kas sprendžia? (Politika) . Jei reikia, kiekvieno termino reikšmę gerai išaiškinkite mokiniams.
4. Skatinkite mokinius klausinėti. Kokie klausimai, naudojant globaliojo kompasas aspektus, kilo kalbant apie pasaulio šalis?
5. Kai išsiaiškinsite viską ir atsakysite į visus klausimus, pasidomėkite, ar mokiniai norėtų ką nors dar pasakyti, papildyti.

Kiti metodo taikymo būdai:

Dirbant su visa klase

Klasėje pakabinkite didžiulį kompasą, šalia padėkite rašiklių, lipnių lapelių. Įsitikinkite, ar visi mokiniai mato šias apklausai paskatinti skirtas priemones. Suskirstę mokinius poromis arba grupelėmis, paprašykite aplankyti visus keturis globalaus kompasas aspektus. Mokiniai užrašo klausimus ant lipnių lapelių ir prilipdo prie kiekvieno aspekto.

Dirbant grupėmis

Kiekviena grupė sukuria savo globalaus vystymosi kompasą. Jie gali pasirinkti nuotraukas ar daiktus ir juos palyginti. Pavyzdžiui, Malawi ir Gariūnų turgų. Prie nuotraukų surašomi iškilę klausimai, jie palyginami, aptariami panašumai ir skirtumai.

Papildomos veiklos:

Šiuos klausimus galime panaudoti gilesnei situacijos analizei. Klausimus patartina sugrupuoti:

- Vietinio, respublikinio ir pasaulinio masto klausimai.
- Klausimai, į kuriuos atsakymus žinome, klausimai, į kuriuos reikėtų surasti atsakymus, klausimai, kuriuos reikėtų aptarti visiems kartu.

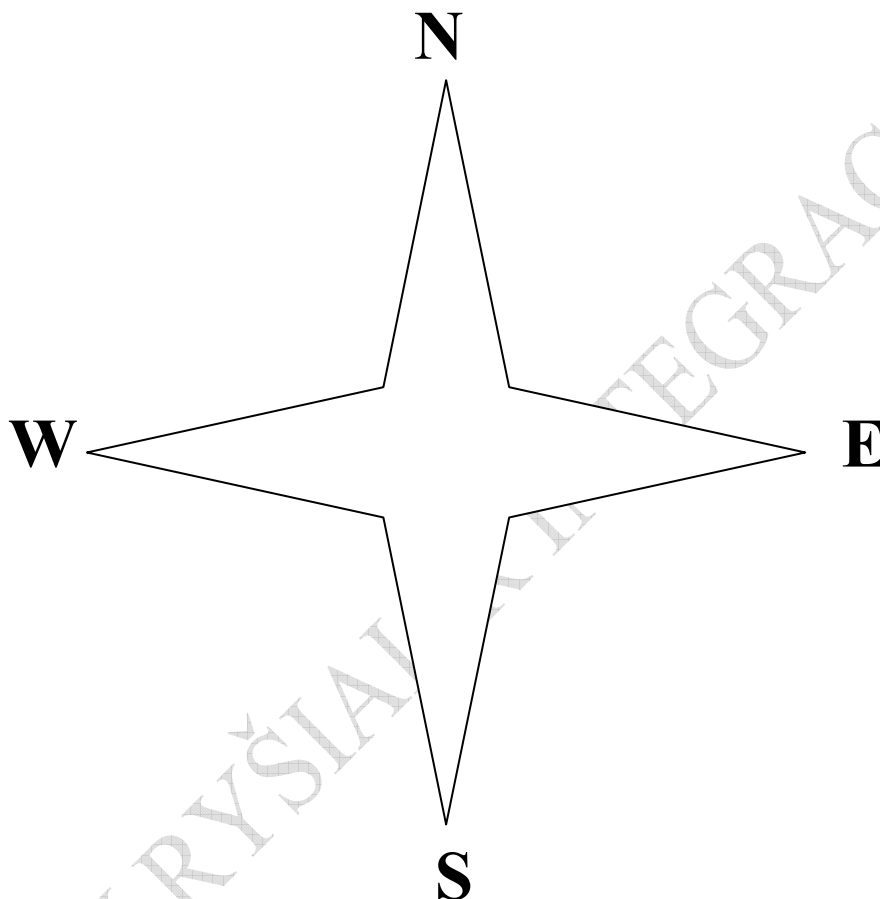
DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

APLINKA IR EKOLOGIJA

Klausimai apie mus supančią gamtą. Pavyzdžiui:
Kokios oro sąlygos tai sąlygoja? Koks
kraštovaizdis būdingas šiai vietai?

KAS SPRENDŽIA? (POLITIKA)

Klausimai, komentarai, pastebėjimai, susiję su
vietine, šalies, tarptautine politika ar politine
įtaka. Pavyzdžiui: Kas vadovauja šaliai? Ar
norėtumėte nuvykti į šią vietą? Ką apie tai
galvoji? Jei būtumei ten, kaip iaustumėsi?

EKONOMIKA

Klausimai, komentarai, pastebėjimai,
susiję su ekonomika. Pavyzdžiui:
Kokius darbus dirba vietos žmonės? Kas
vadovauja šiam verslui? Kam jis

VISUOMENĖ

Klausimai, komentarai, pastebėjimai apie žmones.
Pavyzdžiui: Kokius rūbus jie dėvi? Kiek jiems
metų? Ką galėtumėte apie juos pasakyti? Kokią
įtaką jiems daro šalies tradicijos, kultūra? Ką
galėtumėte pasakyti apie šalie gyventojus,

5.2.2. Nuotraukų panaudojimo pamokose metodų pavyzdžiai

Metodo pavadinimas:

Nuotraukų parinkimas

Trumpas metodo aprašymas:

Šio metodo tikslas – lavinti mokinių pastabumą, kalbą bei gebėjimą pagrįsti savo mintis.

Reikalingos priemonės:

Tinkamai parinktos nuotraukos, lipdukai

Veiklos eiga:

Sukabinkite nuotraukas įvairiose klasės vietose. Kiekvienam vaikui duokite po du spalvotus lipnius lapelius. Paprašykite vaikų apžiūrėti visas nuotraukas, dvi labiausiai patikusias pažymėti lipniu lapeliu. Paskirstykite mokinius į poras, paprašykite, kad kiekvienas paaiškintų su juo poroje esančiam mokiniui, kodėl jis pažymėjo būtent tas nuotraukas. Kita užduotis skiriama visai klasei. Mokiniam pasiūloma, apžiūrėti nuotraukas dar kartą, paskaičiuoti, kurios iš jų surinko daugiausiai lipnių lapelių. Padiskutuojama, kodėl taip nutiko.

Diskusija ir refleksija:

Kurios nuotraukos buvo pasirinktos ir kodėl? Kurios nuotraukos nesurinko balsų ir kodėl? Mokinių diskusijai palaikyti nuotraukoms sugalvokite specifinius klausimus.

Metodo pavadinimas:

Nuotraukų aptarimas

Trumpas metodo aprašymas:

Šio metodo tikslas – lavinti mokinių pastabumą, iškalbą, aktyvaus klausymo įgūdžius.

Reikalingos priemonės:

Piešimo reikmenys, nuotraukų rinkinys, atspindintis pasaulines problemas.

Veiklos eiga:

Paskirstykite mokinius poromis. Pirmasis poros mokinyss per vieną minutę apžiūri gautą nuotrauką, ją užverčia. Tada antrasis poros mokinyss klauso pirmojo pasakojimo, ką jis matė fotografijoje, ir ją bando nupiešti. Atlikus užduotį nuotrauka palyginama su piešiniu.

Diskusija ir refleksija:

Kurie nuotraukų daiktai buvo geriausiai apibūdinti? Kodėl? Kurie daiktai nebuvo paminėti ir kodėl? Ar buvo apibūdinta tai, ko nuotraukoje nė nebuvo?

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Metodo pavadinimas:

„Karpymas“

Trumpas metodo aprašymas:

Šio metodo tikslas – parodyti mokiniams, kad viena nuotrauka yra tik maža dalis didžiulio paveikslo.

Reikalingos priemonės:

Nuotraukos, dideli popieriaus lapai kiekvienam mokiniui, spalvotos kreidelės, lipni juosta.

Veiklos eiga:

Lipnia juosta priklijuokite nuotrauką didelio lapo viduryje. Nuotraukos dalį uždenkite popieriaus skiaute, ją pritvirtinkite lipnia juosta. Kiekviena grupė gauna taip paruoštą lapą. Mokiniai spėlioja, kas galėtų būti nuotraukoje ir ją nupiešia. Tada popieriumi užklijuota nuotrauka yra atidengiama ir palyginama su mokinių piešiniu.

Diskusija ir refleksija:

Ką nupiešėte? Ko trūko jūsų nuotraukai? Kodėl pasirinkote būtent tai? Kokius skirtumus pastebėjote tarp nuotraukos ir savo piešinio? Kas jus nustebino šioje nuotraukoje?

Metodo pavadinimas:

Už fotografijos rėmo

Trumpas metodo aprašymas:

Tikslas: sužadinti mokinių smalsumą, paskatinti juos klausinėti.

Reikalingos priemonės:

Tikslas: sužadinti mokinių smalsumą, paskatinti juos klausinėti.

Veiklos eiga:

Parodykite mokiniams kiekvieną nuotrauką ir aptarkite, kas joje pavaizduota. Paprašykite ne tik išvardinti, apibūdinti pavaizduotus žmones ar daiktus, bet ir įsiziūrėti į smulkias detales, nuspėti tolimesnę įvykių eigą, nusakyti pavaizduotą situaciją, daryti išvadas. Kiekvieną nuotrauką pritvirtinkite lipnia juoste lapo viduryje, suskirstykite vaikus poromis, leiskite jiems piešti aplink nuotrauką, išplėtoti ten pavaizduotą situaciją.

Diskusija ir refleksija:

Ar nuotraukoje yra detalių, padėsiančių išplėsti, nuspėti nuotraukos siužetą?

Ar yra tikimybė, kad tą pačią nuotrauką galima suprasti skirtingai?

Kodėl ši nuotrauka yra pateikiama jums?

Metodo pavadinimas:

Prakalbink nuotrauką

Trumpas metodo aprašymas:

Metodo tikslas – lavinti gebėjimą suprasti kitų žmonių jausmus ir nuotaikas.

Reikalingos priemonės:

Nuotraukos, kuriose nufotografuoti žmonės, popieriaus lapai, lipni juosta.

Veiklos eiga:

Iš popieriaus iškirpkite debesis. Pasirinkite vieną iš nuotraukų, aptarkite, kas pavaizduota nuotraukoje, ką jaučia, galvoja nuotraukoje pavaizduoti žmonės, ką jie sako vienas kitam. Į iškirptus debesų šablonus surašykite žmonių pokalbio fragmentus, lipnia juosta pritvirtinkite šablonus ant fotografijos. Šios užduotys gali būti atliekamos poromis, grupelėmis arba visiems kartu.

Diskusija ir refleksija:

Aptarkite, kas sutampa su nuotraukoje pavaizduoto žmogaus ir mokinių gyvenimu, kas skiriasi. Pasirinkite temą (pavyzdžiui, žaidimai) ir nupieškite panašumus ar skirtumus.

5.2.3. Žaidimų, skirtų globaliajam/visuotiniam švietimui, pavyzdžiai

Žaidimo pavadinimas:

Prekybinių mainų imitacija (tekstas neredaguotas)

Žaidimo aprašymas:

Kokiu principu veikia prekyba – kas laimi, o kas – pralaimi?

Mūsų planeta susideda iš: labiau išsivysčiusių šalių, tokių kaip JAV, Europos šalys ar Japonija. Šiose valstybėse vyrauja kur kas aukštesnis pragyvenimo lygis nei Lotynų Amerikoje, Afrikoje, ar likusioje Azijos dalyje. Viena iš priežasčių, kuri išlaiko, padidina ir sumažina atsilikimą tarp turtingų ir neturtingų šalių – globali prekybos sistema. Tiesa, ji labiau padeda stiprioms ir gerai organizuotoms šalims, nei neturtingoms.

Prekybinių mainų imitacijos žaidimu siekiama parodyti, kaip prekyba iš tiesų veikia, kas iš to turi naudos, o kas – ne. Žaidimu siekiama leisti dalyviams suprasti, kaip prekyba įtakoja šalies gerovę.

Žaidimo santrauka:

- Dalyviai žaidžia už skirtingas valstybes ar valstybių grupes.
- Kiekviena grupė iš žaliavų gamina produktus, kuriems atstovauja skirtingos vertės popieriniai gaminiai.
- Kiekviena grupė parduoda savo produktus bankininkui/bankui. Tikslas – parduoti kiek įmanoma daugiau produktų.
- Vykstant gamybos ir prekybos procesui, žaidimo vadovas gali pakeisti prekybos sąlygas ir sukurti naujas prekybos situacijas, atspindinčias realaus gyvenimo situacijas.
- Naujos prekybos sąlygos įtakoja šalių prekybos būdus. Stimuliuojant prekybos augimą arba ribojant šalies gamybos kiekį.
- Po gamybos ir prekybos pabaigos žaidimo vedėjas turi prarasti įvykusių procesų išsamią diskusiją. Žaidimo dalyviai išsako savo išgyventus jausmus, įgautą patirtį, bando suprasti, kaip tam tikri jų sprendimai įtakojo prekybos sistemą, kaip visa tai atsispindėtų realiame gyvenime.

Prekybos žaidimas skirtas žaidėjams nuo 14 metų. Tiesa, jis gali būti pritaikytas ir mažesniems vaikams. Tinka žaisti nuo 15 iki 30 žaidėjų grupėje. Jei žmonių skaičius joje yra didesnis, vienu metu gali vykti du žaidimai. Taisyklės ir reikiami įgūdžiai yra paprasti, tad žaidimas gali būti žaidžiamas mokyklose, jaunimo grupėse ir pan.

Prekybinių mainų žaidimas gali tapti tam tikromis bazinėmis žiniomis, jei reikalinga informacija apie skirtumus, priežastis ir tai sukeliančias pasekmes, kalbant apie skirtumus tarp turtingų ir neturtingų šalių.

Pagrindiniai žaidimo tikslai:

- Suteikti žinių, kaip prekyba gali išeiti į naudą arba pakenkti ekonominei plėtrai įvairiose šalyse.
- Paaiškinti, kaip prekyba tiesiogiai įtakoja darbą, jo sferas.
- Įtraukti žaidėjus ir parodyti jiems prekybos santykių neteisybę tam tikrų sferų/pusių atžvilgiu.
- Skatinti žaidėjų susidomėjimą ir diskusiją apie pasaulines prekybos sistemą, tai darant įdomiu, įtraukiančiu būdu.

Reikalingos priemonės (priemonės apskaičiuotos, jeigu žaidime dalyvauja 6 grupės):

- 30 A4 formato lapų. Paprastų, visiems vienos spalvos.
- 20 £100 banknotų (žr. papildomos informacijos korteleles)
- 2 spalvoto popieriaus lapai 10 x 10 cm.
- 4 žirkklės
- 4 liniuotės
- 2 skriestuvai
- 2 slankmačiai
- 12 švino pieštukų
- 1-2 dideli popieriaus lapai diagramoms ir taisyklėms
- Vieta, kurioje tilptų mažiausiai keturios, daugiausiai – šešios grupės. (Vienoje grupėje – nuo keturių iki šešių žmonių. Klasė – tinkamas variantas)
- Stalas ar lenta (kiekvienai grupei)
- Stalas ir lentos atskirai žaidimo vedėjams/organizatoriams

Žaidimo eiga:

Kiekvienos grupės tikslas – uždirbti kuo daugiau pinigų, naudojant tik tas medžiagas, kurios yra pateiktos. Užsidirbti galima iš gamybos ir prekių pardavimų. Formos parodytos diagramoje, kiekviena iš jų turi savo vertę. Žaidėjų užduotis – pateikti formas (jų yra penkios, visos skirtingos vertės) bankininkui, kuris ją atitinkamai įvertins (remiantis užduočių lapuose pateiktomis formomis) ir įteiks grupei tam tikrą sumą pinigų.

Kaip žaisti?

- 1) Visi žaidėjai suskirstomi į grupes, jiems išdalijami užduočių lapai ir priklausančios priemonės. Grupės suskirstomos ir priemonės padalijamos tokia tvarka:

<i>Grupė</i>	<i>Žaidėjų skaičius</i>	<i>Priemonės</i>	<i>Atstovaujamos šalys</i>
A.	6	Dvejos žirkklės, dvi liniuotės, kompasas, kvadratukų rinkinys,	Didžioji Britanija, JAV, Prancūzija, Italija.

		matlankis, lapas popieriaus, šeši vienetai £100, keturi švino pieštukai.	
B.	5	Dešimt popieriaus lapų, vienas spalvotas popierius, du vienetai £100.	Indija, Brazilija, Peru, Nigerija.
C.	4	Keturi popieriaus lapai, du pieštukai, du vienetai £100.	Tanzanija, Kenija, Angola, Gana.

Dėmesio! Žaidėjai neturi žinoti grupių reikšmių ir šalių, kurioms jie atstovauja!!!

- 2) Žaidime reikalingi du vedėjai. Vienas – bankininkas, o kitas – vedėjas. Vedėjas turi kontroliuoti, sekti žaidimo eigą, kartais įvesti naujas sąlygas. Bankininkas vertina žaidėjų parduodamas prekes, skaičiuoja jų uždirbtus pinigus.

Informacija žaidimo vedėjams (žaidėjams – neprieinama!!!):

- 1) Žaidėjai padalinami į grupes, paaiškinama, kas yra kas. Kiekvienai grupei duodama atskira zona/teritorija kambaryje, taip pat priemonių rinkinys. Negalima leisti grupėms atidaryti/atplėšti vokų iki žaidimo pradžios. Negalima pasakyti grupėms, kad jų turimi priemonių rinkiniai – skirtingi. Jie tai pastebės patys.
- 2) Perskaitomos užduotys ir žaidimo taisyklės. Įsitikinama, jog formos, taisyklės ir pan. yra visiems suprantamos. Tai padarius paskelbiama žaidimo pradžia.
- 3) Žaidimo pradžioje žaidėjai gali iki galo nebūti supratę taisyklių. Tad klausimai: „Kodėl neturime žirklių ir t.t.“ bus logiški. Tačiau privalote išlikti ramūs – pakartokite taisykles arba tiesiog nereaguokite. Po minutės kitos žaidėjai turėtų pradėti judėti po patalpą pradėdami prekybą. Prisiminkite – iniciatyvą turi rodyti Jie, tikrai – NE JŪS.
- 4) A grupė, kadangi turi visas medžiagas, pradės figūrų gamybą nedelsiant. Tačiau greitai pastebės, jog žaliavos baigiasi ir galimai pradės mėginti įsigyti jo iš kitų grupių. Gali būti, kad pradžioje kitos grupės, parduos tai už nedidelę kainą. Sekite, kaip ji išsaug žaidimo eigoje, kai vedėjas galimai pakeis tam tikras sąlygas. Jūs – vienintelis asmuo sekantis kaip žaidimas vystosi. Prisiminkite svarbias detales, panaudokite jas per diskusiją.
- 5) Kai kurios grupės gali būti nusiteikusios nekaip (pvz., neturtingų šalių atstovai). Tam, kad “nenumuštumėte” jų aktyvumo, galite “pamaitinti” juos papildoma informacija ar sukurti naujas situacijas.

Papildomos situacijos:

- 1) Pakeiskite formų kainas, t.y. po kurio laiko pakeiskite medžiagų vertę. Tai darykite priklausomai nuo susiklosčiusios padėties.
- 2) Paralelės pasaulyje. Šalys dažnai dėl naujų technologijų atsiradimo nukenčia – jų gaminamų prekių vertė akivaizdžiai krenta. Jei pasiūla – labai didelė, kainos krenta. Jei prekių nedaug – jų kaina aukštesnė. Naudokite tai žaidimo metu.
- 3) Panaudokite rezervus. Iš savo turimų rezervų (popieriaus ir kt.) galite pagal situaciją nuspręsti kam nors skirti papildomos žaliavos. Praneškite visiems, jog toje šalyje buvo atrasta papildomų žaliavų (naudokite fantaziją, sugalvokite motyvą). Jei tai padarysite, tarkime, žaidimo pabaigoje, kai tos pačios žaliavos kiti nebeturi, ar jos vertė aukšta, sekite, kaip keičiasi grupių tarpusavio santykiai.
- 4) Išnaudokite spalvotą popierių. Apie jį – nieko nepasakyta, tad gali būti, kad grupės, kurios jį turi, jo net nebus pastebėjusios. Suteikite šiai žaliai vertę, slapčia pasakydami turtingesnėms A grupėms, jog į jų produktus pridėjus šios žaliavos, jų gaminamų produktų kaina išaugs, tarkime, keturis kartus. Informuokite bankininką. Grupės nedelsiant pradės ieškoti šio popieriaus. Tiesa, savininkai gali jį parduoti už nedidelę kainą (nes nežino jo vertės), o gali neparduoti apskritai iki pat žaidimo galo, taip neišnaudodami šio potencialo.
- 5) Suteikite pagalbą. Suteikite grupei (savo nuožiūra) papildomas žirkles ar kažką panašaus (trumpam laikui), žinoma, su tam tikromis sąlygomis. Tarkime, jog tokiu atveju jie medžiaga, pagaminta to dalyko pagalba, padės (nemokamai) kitai, silpnesnei grupei. Pagalba neturėtų būti teikiama, jei grupė nesutinka suteikti paramos kitiems, silpnesniems. Šie Jūsų veiksmai gali sukelti diskusiją, tačiau juk pagalba būna teikiama ir realiame gyvenime. Naudokite tai po žaidimo vyksančioje diskusijoje.
- 6) Susitarimai. Žaidimo eigoje kelios grupės gali susitarti dėl bendradarbiavimo. Sekite, koks jis. Kiek grupių įtraukia. Kokios šalys tarpusavyje bendradarbiauja. Kodėl. Kaip tai įtakoja kitų šalių situaciją.
- 7) Tarifai ir muitai. Kai kurios grupės gali sukurti tam tikrus apribojimus ar mokesčius už bendradarbiavimą su kitomis grupėmis, kad apgintų savo interesus. Kas tai inicijuoja, kodėl? Kurios šalys tai gali leisti, kurios – ne?
- 8) Gamintojų karteliai ir prekybos embargo. Popieriaus grupės gali drauge nuspręsti kaip apsisaugoti nuo išnaudojimo atskirose šalyse. Jei šios grupės sustabdytų popieriaus tiekimą, tai galėtų joms pačioms pagerinti prekybos sąlygas ir išsaugoti išteklius ateičiai.
- 9) Streikai, nesantaika ir neramumai. Žaidimo vedėjas gali paskelbti apie nesutarimus (tarkim, streikuoja darbininkai) ir kuriam laikui iš žaidimo turi būti išimta kuri nors iš žaliavų. Kaip tai paveikia žaidimą?

Diskusija po žaidimo:

Po žaidimo vyksta svarbiausia dalis – diskusija. Joje turi būti atsakyta į klausimus, prieita bendros nuomonės. Vienas aktualiausių klausimų – tai negarbinga. Jei viskas klostysis sklandžiai žaidėjai greitai supras, jog žaliavos padalintos nelygiai. Tačiau – juk taip vyksta realybėje. Argi ne taip?

Aptarkite, kaip jautėsi grupių dalyviai. Kuo skyrėsi turtingų ir vargšų situacijos ir panašiai.

Diskusijoje leiskite suprasti, jog tai – ne vien paprastas žaidimas, bet ir gyvenimą iš esmės atspindinčios realijos. Aptarkite, kodėl vieni turtingi, o kiti – vargšai. Kokios to priežastys?

Jei kai kas vis tik mėgins įrodinėti, jog visa tai – nesąžininga, suteikite palyginimus. Pasaulį iš esmės valdo turtingos šalys, jos ir diktuoja sąlygas. Diskutuokite plačiai, ne vien apie gamtos išteklius. Palieskite ir kitas temas. Ką reiktų pasaulyje keisti, ką mes galime padaryti, kad situacija keistųsi.

DALYKŲ RYŠIAI IR INTEGRACIJA

Prekybos žaidimas

Užduoties lapas „Formos-1“

Visos formos turi būti iškirptos tik žirkėmis

Taisyklės

1. Visos formos turi būti kerpanamos būtent nurodyto dydžio ir tik su žirkėmis. Formas reikia pristatyti bankininkui.
2. Galima naudoti TIK duotas medžiagas.
3. Negali būti jokio sukčiavimo ar psichologinio spaudimo.
4. Nesutarimų atveju viską sprendžia žaidimo vadovas.

£200

£500

Prekybos žaidimas

Užduoties lapas „Formos-2“

Visos formos turi būti iškirptos tik žirkėmis

